

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ЛИСЦЕВ БОГДАН МИХАЙЛОВИЧ

Допускається до захисту:
в.о. завідувача кафедри
міжнародних відносин і
зовнішньої політики, д.е.н., доцент
Лимар В.В.
« _____ » _____ 2022 р.

**20 РОКІВ ПОЛІТИКИ США В АФГАНІСТАНІ: ВИТОКИ ТА
РЕЗУЛЬТАТИ**

Спеціальність 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії

Кваліфікаційна (магістерська) робота

Науковий керівник:
Фротвейт М.М., професор кафедри
міжнародних відносин і зовнішньої політики
д.п.н., професор

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали/за шкалою ECTS/за національною шкалою)

Голова ЕК: д.п.н., професор Федуняк С.Г.
(підпис)

Вінниця-2022

АНОТАЦІЯ

Лисцев Б.М. 20 років політики США в Афганістані: витоки та результати. Спеціальність 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2022.

У магістерській роботі досліджено витоки військової інтервенції США на територію Афганістану, зокрема військової операції “Незмінна свобода”, в контексті зовнішньополітичного протистояння (конфлікту) США та Афганістану, а також надається оцінка результатів американо-афганської війни за 20 років.

У центрі уваги знаходяться підходи адміністрації Джорджа Буша-молодшого, Барака Обами, Дональда Трампа та Джо Байдена щодо політики по відношенню до Афганістану, в контексті нових міжнародних викликів та реалій.

Методологічними засадами дослідження виступають методи аналізу ситуації, де спостереження, вивчення документів, порівняння використовуються для накопичення і первинної систематизації емпіричного матеріалу. Далі – це прогностичні методи, такі як екстраполяція тенденції, які допомагають у вивченні поширення закономірностей, зав’язків і співвідношень, що діють в досліджуваному періоді.

Робиться висновок, що випадку Афганістану необхідна була постійна оцінка ситуації. Проблема Афганістану полягала в тому, що після початкового успіху політика пішла “на автопілоті”, із війною в Іраку в якості одного з відволікаючих чинників, але також і з недостатньою готовністю оцінити, чи була окупація Афганістану як і раніше необхідна після розгрому "Аль-Каїди".

Ключові слова: війна США в Афганістані, інтервенція США, адміністрація Байдена, зовнішня політика Джорджа Буша-молодшого, 20-річне протистояння.

Lystsev B.M. 20 years of US policy in Afghanistan: origins and results.
Specialty 291 International Relations, Public Communications and regional studies.
Vasyl Stus's Donetsk National University, Vinnytsia, 2022.

The master's thesis examines the origins of the US military intervention in Afghanistan, in particular the military operation “unchangeable freedom”, in the context of the foreign policy confrontation (conflict) between the US and Afghanistan, and also provides an assessment of the results of the US-Afghan war over 20 years.

The focus is on the approaches of the administrations of George W. Bush, Barack Obama, Donald Trump and Joe Biden to policy towards Afghanistan, in the context of new international challenges and realities.

The methodological foundations of the research are methods of analyzing the situation, where observations, studying documents, comparison are used for the accumulation and primary systematization of empirical material. Next, These are predictive methods, such as trend extrapolation, which help in studying the distribution of patterns, relationships, and relationships that operate in the study period.

It is concluded that the case of Afghanistan required a continuous assessment of the situation. The problem with Afghanistan was that after the initial success, politics went "on autopilot", with the war in Iraq as a distraction, but also with a lack of willingness to assess whether the occupation of Afghanistan was still necessary after the defeat of Al-Qaeda.

Keywords: US war in Afghanistan, US intervention, Biden administration, George W. Bush's foreign policy, 20-year standoff.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ІСТОРИОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	9
1.1 Стан вивчення проблеми.....	9
1.2 Характеристика джерел.....	14
1.3 Методологічні засади дослідження.....	16
РОЗДІЛ 2. ФАКТОРИ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ ПОЛІТИКУ США ЩОДО АФГАНІСТАНУ.....	18
2.1 Геополітична ситуація та інтереси США на великому Близькому Сході.....	18
2.2 Стратегія США в асиметричних конфліктах: приклад Афганістану.....	21
2.3 Основні етапи американо-афганських відносин.....	24
РОЗДІЛ 3. АФГАНСЬКИЙ ВЕКТОР ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ США ПІСЛЯ 11 ВЕРЕСНЯ 2001 р.....	55
3.1 Політика адміністрації Дж. Буша-молодшого та початок операції НАТО “Незмінна свобода”.....	55
3.2 Політика США щодо врегулювання ситуації в Афганістані за президента Б. Обама.....	60
3.3 Взаємодія США з іншими міжнародними акторами з афганської проблеми.....	66
РОЗДІЛ 4. ПОЛІТИКА США ЩОДО АФГАНІСТАНУ: ПЕРІОД ПРЕЗИДЕНТСТВА Д. ТРАМПА ТА ДЖ. БАЙДЕНА.....	73
4.1 Особливості сучасної політичної обстановки в Афганістані і динаміка регіональної ситуації.....	73
4.2 Переговори США і руху “Талібан”: особливості та підсумки.....	78
4.3 Наслідки виведення американських військ з афганістанського регіону.....	80
ВИСНОВКИ.....	83
СПИСОК ОПРАЦЬОВАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ.....	86

ВСТУП

Конфлікт в Афганістані початку XXI ст. носить комплексний характер, він відбувався на різних рівнях суспільних і міждержавних відносин - національному, регіональному і глобальному, а також в широкому спектрі політичного, економічного, і культурного життя афганського суспільства. Конфліктна ситуація в Афганістані та її міжнародні аспекти заслуговують самостійного вивчення. Після приходу до влади режиму талібів країна стала свого роду центром терористичної активності, поступово розширюючи свій вплив.

Політика США щодо Афганістану зазнавала змін з приходом нових адміністрацій. Довгий час Афганістан не був пріоритетом зовнішньої політики США. Аж до моменту утворення Демократичної Республіки Афганістан в 1978 р, США обходилося рідкісними і незначними контактами, так як, в принципі, довгий час не розглядала Афганістан, як стратегічно важливу точку. Лише після того, як на чільне місце країни прийшла Народно-Демократична партія Афганістану, США звернули погляд на цей регіон.

Після довгого внутрішньодержавного протистояння в Афганістані і триваючого військової участі СРСР і США, з приходом Талібану до управління країни в 1996 р, цей фактор, можна сказати, ознаменував собою нову епоху для Афганістану.

Конфліктна ситуація в Афганістані з 2001 р., від початку проведення операції коаліційних сил «Незламна свобода», тривала майже 20 років, ускладнюючи міжнародну і регіональну безпеку.

З плином часу, конфлікт в Афганістані так і не віднаходив свого всеосяжного вирішення, незважаючи на тривалу участь в його врегулюванні США і міжнародного співтовариства. Видається актуальним осмислити спроби міжнародної безпекової коаліції встановити мир в Афганістані. Стратегія США включала підтримку опозиції фінансовими і військовими ресурсами, що вилилося спочатку у внутрішній конфлікт, чим скористалися

терористичні осередки і перетворили цей конфлікт на міжнародний. Необхідно вивчити зміни в політиці адміністрацій Дж. Буша-молодшого та Б. Обама, порівняти підходи і методи досягнення поставлених завдань, що використовували обидві адміністрації.

Перехід до мирного процесу включав в себе переговори, спрямовані на припинення триваючої війни в Афганістані. Хоча періодичні зусилля робилися Талібаном до теракту 2001 року, переговори і рух за досягнення миру активізувалися лише в 2018 році.

Окрім Сполучених Штатів, такі держави, як Пакистан, Китай та Росія, а також міжнародна організація НАТО відіграють певну роль у сприянні мирному процесу.

Конфлікт в Афганістані носить комплексний характер у ньому прямо, або побічно беруть участь США та інші держави, що об'єдналися в антитерористичну коаліцію. Необхідно піддати аналізу політику США і еволюцію афганського конфлікту за період 2001-2021 рр., успіхи і невдачі у встановленні миру і стабільності в цій країні є досить важливим та актуальним як з наукової, так і з практичної точок зору. Важливо розуміти, що аналогічні ситуації виникають і в інших районах світу і афганський досвід безсумнівно цінний і корисний.

Об'єктом дослідження є зовнішня політика США на Близькому і Середньому Сході.

Предметом дослідження є політика США щодо Афганістану та фактори, що впливають на неї.

Метою даної роботи є виявлення особливостей політики США щодо Афганістану після теракту 11 вересня 2001 р., тобто в період перебування при владі в США адміністрацій Дж. Буша, Б. Обама і Д. Трампа та Дж. Байдена

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- 1) Розглянути особливості геополітичної ситуації та інтереси США на великому Близькому Сході

- 2) Проаналізувати фактори, що впливають на американську стратегію щодо Афганістану;
- 3) Визначити основні етапи американо-афганських відносин
- 4) Проаналізувати політику адміністрації Дж. Буша-молодшого та початок операції НАТО “Незмінна свобода”
- 5) Дослідити політику США щодо врегулювання ситуації в Афганістані за президента Б. Обами
- 6) З’ясована взаємодія США з іншими міжнародними акторами з афганської проблеми
- 7) Визначити особливості сучасної політичної обстановки в Афганістані і динаміка регіональної ситуації
- 8) Дослідити особливості та підсумки переговорів між США і рухом "Талібан"
- 9) Оцінити роль США у врегулюванні ситуації в Афганістані та стабілізації становища в регіоні;

Хронологічні рамки дослідження охоплюють часовий відрізок з 2001 по 2022 рік, тобто по теперішній час. Нижня межа періоду пов'язана з терактом 11.09. 2001 р., що призвів до активізації політики США на афганському напрямку. Кінцева межа обумовлена переговорним процесом між представниками США і Талібану, наслідком якого стало повне виведення американських військ з території Афганістану та приходу до влади талібів.

Територіальні межі дослідження охоплюють адміністративні кордони США і Афганістану.

Наукова новизна дослідження полягає в осмисленні характеру впливу зовнішніх сил на розвиток етноконфесійних і політичних процесів і структури мінливого афганського суспільства в різні періоди його історії, а також виявленні ступеня їх впливу на розвиток конфлікту. Представлене дослідження є інноваційним з точки зору виявлення та систематизації причин невдалого досвіду спроби вирішення конфлікту військовим шляхом.

Практичне значення. Результати дослідження можуть бути використані для подальших наукових розробок, пов'язаних із проблематикою американо-афганських відносин постбіполярного періоду.

Структура. Дана робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновку, списку використаних посилань, розміщена на 94 сторінках, при її написанні було використано 55 одиниць джерел.

РОЗДІЛ 1

1.1 Стан вивчення проблеми

У роботі використовуються праці вчених та дослідників країн колишнього СНД, сферою інтересів яких є вивчення Близького і Середнього Сходу. Відзначено таких експертів, як: В.А. Карякін,[22] кандидат військових наук, старший науковий співробітник російського Інституту стратегічних досліджень, в роботі “політика США на Близькому і Середньому Сході: нові підходи і застарілі проблеми”, розглядає підходи Вашингтона з протидії глобальним загрозам і політику адміністрації Б. Обама щодо Афганістану.

Варто виділити роботи, присвячені характеристиці геополітичної ситуації на великому Близькому Сході. Так, кандидат історичних наук, доцент Російського університету дружби народів Савічева Є.М.[43] розглядає особливості політичної ситуації на Близькому Сході в кінці ХХ — початку ХХІ ст., аналізує зміну балансу сил, а також геополітичні устремління в регіоні різних міжнародних акторів.

Кустарьов А.[29] з Російського державного гуманітарного університету аналізує структурну геополітичну динаміку Великого Близького Сходу і тенденції лібералізації і демократизації регіону.

Співавтори Ганієв Т.А. і Карякін В.В. висловлюють думку[22] з приводу доцільності використання терміну - великий Близький Схід, що пов'язано, на їхню думку, з розширенням масштабів взаємодії і взаємовпливу країн Центральної Азії, Закавказзя, Близького і Середнього Сходу в епоху глобалізації. У роботі показано, що великий Близький Схід-це новий геополітичний феномен, породжений закінченням "холодної війни" і розпадом СРСР, в результаті чого у провідних акторів світової політики відкрилися перспективи кардинальної перекомпонування регіонального простору, розташованого південніше російських кордонів.

Широко використовувалися праці, що вивчають внутрішньополітичну обстановку в Афганістані. Так, доцент кафедри світових політичних процесів

Сафранчук І.А.[39][40] зазначає, що ситуація в Афганістані загрожує безпеці не тільки регіону, а й регіонів прилеглих. Афганістан і сьогодні залишається в центрі складної мозаїки інтересів держав і терористичних організацій. Автор також аналізує підсумки діяльності військової присутності МССБ (Міжнародні сили сприяння безпеці), а також розглядає особливості політики Росії щодо Афганістану. Автор виділяє два концептуальних підходи до Афганістану: один ставить Афганістан в центр великого регіону, інший виходить з того, що Афганістан — це Периферія трьох сусідніх регіональних систем. Такі підходи по-різному пояснюють і структурують інтереси зовнішніх гравців в Афганістані, але в той же час ці підходи співіснують як наслідок провалу буферної ролі Афганістану.

Важливими є роботи Арунової М.Р.[15] з Інституту сходознавства Російської академії Наук, яка приділяє увагу внутрішній обстановці і політиці Афганістану, в якому після демократичних виборів до парламенту і гендерних реформ рік, сформувалася легітимна влада з ефективним функціонуванням. Такий крихкий мир потребує підтримки і збереження.

Коргун В.Г.[25][26] є одним з провідних фахівців з Афганістану. У своїх роботах він приділяє пильну увагу найважливішим політичним подіям в країні ХХ ст. їх аналіз допомагає зрозуміти процеси, що відбуваються в даний час. Автор звертає увагу на "особистісний фактор" і роль державних і політичних лідерів країни. Чимале місце в роботах експерта приділяється афганському екстремізму, Цей багатьом знайомий феномен вимагав значного вивчення - 2006 рік ознаменувався одним з найбільших посилень афганських екстремістів за всю історію.

Окремо відзначені праці з політики США в Афганістані:

Рабуш Т.В., що представляє Санкт-Петербурзький державний університет, присвятив роботу розгляду інтересів США в Афганістані, лінії поведінки щодо НДПА і афганських повстанців, позиції США щодо радянської ролі в афганських подіях. У роботі наведено аналіз політики США щодо Афганістану, що допомагає краще зрозуміти причини

інтернаціоналізації афганського конфлікту і переростання його в громадянську війну і мотиви подальшої залученості США в конфлікт.

Лузін П.А., що представляє Інститут світової економіки і міжнародних відносин РАН, в роботі „політика США в Афганістані в контексті трансформації регіональної системи балансу сил,, розглядає політику США, що проводиться щодо Афганістану, в контексті виведення контингенту НАТО з цієї країни і створення нової моделі взаємодії цих країн. Виявляє системні характеристики цієї політики в її історичній динаміці та ключові фактори, що впливають на неї, на основі системного, а також політичного та економічного аналізу.

Автор Арунова М.Р.[15] також зазначає, що в 2010 р. Вашингтон, отримавши карт-бланш від афганських партнерів і європейських союзників на реалізацію своїх стратегічних завдань, в тому числі, шляхом передачі відповідальності афганським Збройним силам за забезпечення безпеки в Іра, згідно з підсумками Кабульської міжнародної конференції з Афганістану, здавалося б, отримував широкий простір для маневру в імплементації своєї лінії на афганському треку. Однак здійснення відповідних заходів, зіткнувшись з низкою як внутрішньоафганських, так і зовнішніх по відношенню до Іра факторів, змусило адміністрацію Б. Обама фактично «на ходу» вносити корективи в свої підходи до афганської проблеми.

Зуєв А.М. з Нижегородського державного лінгвістичного університету оцінює політику США в Афганістані після виведення основної частини військового контингенту. У роботі розглянуті основні напрямки, за якими Сполучені Штати реалізують свою стратегію, виділені проблеми, з якими Афганістану на сьогоднішній день поодиночі не впоратися. Показано, що, незважаючи на вагомні зміни в регіоні, керівництво Білого дому, як і раніше, повноцінно контролює даний регіон, проводить свої операції всередині Афганістану і намагається вплинути на його сусідів.

Були також корисні праці, в яких зачіпається етнічний і ісламський фактори і їх роль в регіоні і в Афганістані. У зв'язку з цим відзначимо роботу

Коргуна,[24] який зазначає, що іслам завжди становив важливу частину офіційної ідеології в Афганістані, хоча і не був фактором, що визначає загальний вектор його політичного розвитку: всі правлячі режими, за винятком талібів, залишалися світськими. Змінювалася лише роль ісламу в державній ідеології і його роль в політичному житті – від по суті ритуального атрибуту, що фіксує приналежність країни до мусульманського світу до фактора, активно впливає на всі сфери суспільного життя. При цьому ставлення держави до ісламу і духовенства залишалося незмінним.

Окремо розглянуті праці про роль зовнішнього фактора в афганському врегулюванні:

Сергеев В. розглянув[41] зовнішньополітичну позицію Пакистану, зокрема, в його статті йдеться, що одним з основних пунктів озвученої в грудні 2009 р. нової стратегії щодо Афганістану президент США Б. Обама назвав дієве партнерство з Пакистаном. Вашингтон докладє великих зусиль, щоб залучити Ісламабад до активного придушення пакистанських талібів, притулків «Аль Каїди» і афганської збройної опозиції в зоні племен на пакистано-афганському кордоні. Однак позиція Пакистану далеко не однозначна.

Никифорова Т.В. зазначає[34], що РФ має гарний досвід військово-політичного і соціально-економічного співробітництва з Республікою Афганістан, де сьогодні переплелися інтереси великих світових держав. Незважаючи на роки пасивної участі, Росія має всі шанси на відновлення своєї повномасштабної присутності в регіоні. Автор робить спробу оцінити двосторонні відносини між країнами.

Серед праць авторів, які досліджують зовнішню політику США, інтерес викликає праця Eddie J. Girdner. *The Greater Middle East Initiative: Regime Change, Neoliberalism and US Global Hegemony*[45] який розглядає американську близькосхідну стратегію Дж. Буша, запущену в 2003 р., де центральною ідеєю стала боротьба з тероризмом і впровадження свободи і демократії в країни регіону.

Співавтори Xenia Dormandy та Michael Keating стверджують[55], що двостороння угода, підписана між Афганістаном і США у вересні 2014 р., яка передбачає, що Афганістан більше не стане плацдармом для боротьби з міжнародним тероризмом, спричинить зниження інтересу з боку США щодо даної держави. Також зменшаться і ресурси, які США інвестують в країну – чи то військові, економічні, чи дипломатичні. Сусідні держави, такі як Індія, Іран і Пакистан, які мають безпосередню зацікавленість в безпечному, стабільному Афганістані, стануть більш важливими гравцями, ніж США. Історичні спогади і страх того, що афганська земля знову стане полем битви за вплив між іншими країнами, буде підстобувати уряд вести незалежний зовнішньополітичний процес, одночасно співпрацюючи з регіональними сусідами, вважають автори даної праці.

Lansford T.A.[49] з Університету Південної Міссісіпі розглядає Афганістан з історичної призми і акцентує увагу на тому, що стабільність даної держави безпосередньо пов'язана з національною безпекою США.

Відзначаючи роботи з дослідження Близького Сходу, приділено увагу Tucker S.C.[54], автору численних робіт з військової історії США. Він розглядає Афганістан в рамках регіональних конфліктів в Іраку, Перській затоці і Кувейті. Автор зазначає, що дані регіональні події мали вплив на Афганістан і формували геополітику регіону в цілому.

Martin M.A.[50] є експертом у галузі геополітики, стратегії безпеки та запобігання тероризму. Вивчає етнічну складову геополітики Близького Сходу, яка відіграє важливу роль у конфлікті Афганістану.

Використана також література іноземних авторів, які вивчають зовнішню і внутрішню політику Афганістану. Так, доктор Katzman K. [51] Afghanistan акцентує увагу на демократичних процесах в Афганістані і на тому, наскільки важливим для країни є проведення реформ в області виборів, захисту прав людини і управління держави.

Asad A.Z. та Harris R.[43] досліджують питання наркотрафіку на кордоні Афганістану і Пакистану і його вплив на економіку країни і регіону.

Набат М.М.[33] ставить питання про справедливість дій США в Афганістані, використовуючи теорію справедливої війни Майкла Уолцера. Його роботи є одними з перших, які задаються питанням етичних обмежень в умовах військових дій.

Асатрян Г.Е.[16] вважає, що неадекватні заходи, прийняті керівництвом США в 2006-2008 рр., забезпечили розвиток терористичної діяльності в Афганістані. Успіхи США на першому етапі військових зіткнень були, здебільшого, підірвані майбутнім активним опором Талібану.

Савічева Є.М. вважає[43], що не останню роль в сформованій вибухонебезпечній ситуації в Афганістані, грає етнічний фактор, який не дає відновити стабільну ситуацію в країні і впливає на всю геополітику регіону.

1.2 Характеристика джерел

Перелік джерел включає в себе нормативно-правові, діловодні, публіцистичні, статистичні джерела.

Нормативно-правові документи: Конституція США була використана для визначення легітимації дій адміністрації президента і розуміння розподілу відповідальності та обов'язків серед гілок влади.[9]

Конституції Афганістану 1923, 1964, 1977, 1987 років були корисні для порівняння зовнішньої і внутрішньої політики країни в різні періоди її історії.[11]

Статут НАТО використовується для визначення застосовності 5-ї статті Статуту до ситуації в Афганістані після теракту 2001 в Нью-Йорку. Документи НАТО відображали безпосередні цілі ведення бойових дій і кількість використовуваного військового контингенту.[5]

До цієї ж групи можна віднести Резолюції РБ ООН 2014, 2016 і 2017 років, які відображали небезпеку терористичної загрози, що виходить від груп,

що ховалися на території країни, необхідність введення військ і видачу мандата НАТО на проведення військових операцій в країні.[3][6][1]

Особливо виділено Міждержавні угоди, зокрема, угоду між США і Афганістаном про стратегічне партнерство (2012)[7]. Угода про довгострокове стратегічне партнерство між Афганістаном і Сполученими Штатами" була розрахована на термін не менше 10 років, вона заклала основу для майбутньої ролі США в Афганістані, включаючи надання допомоги та консультування з питань управління, а також охоплює області соціально-економічного розвитку, інституційного будівництва, регіонального співробітництва та безпеки. Частиною Угоди є допомога США у підтримці афганського економічного розвитку, програм охорони здоров'я, освіти та соціальних ініціатив.

Угода між США та Афганістаном про стратегічне партнерство (2014). Угода передбачає можливість присутності американських військ в Афганістані після 2014 року з метою підготовки афганських сил і нанесення ударів по залишках "Аль-Каїди", а також зобов'язує Сполучені Штати і Афганістан почати переговори щодо двосторонньої угоди про безпеку, яка замінить угоду про статус сил. Сполучені Штати також оголосили Афганістан "головним союзником, що не входить до НАТО", щоб забезпечити довгострокову основу для співробітництва в галузі безпеки і оборони.[8]

Особливе місце в переліку займає "Дохійська угода" або Угода про відновлення миру в Афганістані – мирний договір, підписаний 2020 року в місті Доха (Катар) між США та "Талібаном". Документ передбачає собою виведення військ НАТО з Афганістану, заборону діяльності "Аль-Каїди" на підконтрольних талібами територіях, а також початок переговорів між талібами і афганським урядом[10].

Особливу групу джерел складають діловодні джерела: Міжнародна конференція з Афганістану 2014 р, організована спільно урядом Британії та Афганістану, для висвітлення і підтримки реформ в Афганістані. Міжнародна конференція з Афганістану 2018 р, де уряд і міжнародне співтовариство

продемонстрували прогрес і прихильність справі, а також зберегли імпульс для проведення виборів і створення можливостей для досягнення миру.[2]

Публіцистичні джерела: заяви, виступи, інтерв'ю, а також звернення і промови глав держав різних країн, в тому числі, США, де президент Б. Обама вперше заявив про намір повного виведення військ з Афганістану, що було безпрецедентною подією і показувало зміни зовнішньої політики США щодо ставлення до цієї держави; Російської Федерації, де від лідера держави неодноразово звучали заяви про намір участі у відновленні країни після виведення військ; Афганістану, коли Ашраф Гані дав згоду на мирні переговори; Ірану, де Хасан Роухані неодноразово заявляв про небажання бачити американський військовий контингент на території Афганістану, так як це заважає безпеці країни і регіону в цілому. Виступи високопоставлених осіб відображали офіційну позицію ряду країн щодо врегулювання афганської проблеми і дали можливість порівняти їх підходи і думки щодо становища Афганістану і перспектив співпраці.[11]

Статистичні джерела: статистика присутності іноземних військових у в Афганістані дала можливість спостерігати за тенденцією присутності військового контингенту, рівень участі різних держав і те, як це відбивалося на ескалації або деескалації конфлікту.[13]

Була використана також і статистика торгівлі з Пакистаном та Іраном, транзиту вантажів і сировини через кордон, що дозволило отримати розуміння залежності Афганістану від торгівлі в регіоні. [13]

Таким чином, база джерел даного дослідження є досить репрезентативною, що дозволило автору вирішити поставлені завдання і досягти наміченої мети.

1.3 Методологічними засадами дослідження виступають методи аналізу ситуації, де спостереження, вивчення документів, порівняння використовуються для накопичення і первинної систематизації емпіричного матеріалу. Далі – це прогностичні методи, такі як екстраполяція тенденції, які

допомагають у вивченні поширення закономірностей, зав'язків і співвідношень, що діють в досліджуваному періоді.

Широко залучений вибірковий метод дослідженні. В даному випадку критична асиміляція минулого, та оцінка вже накопиченого досвіду є важливим критерієм для об'єктивного викладення матеріалу з даної теми.

Об'єктивність і конкретність історичного аналізу – це те що гарно прослідковується у даному дослідженні. Аналіз витоків та передумов війни в Афганістані стали чи не ключовою складовою роботи. Її реалізація в значній мірі залежала від обґрунтованого відбору джерел, вивчення яких дало можливість охопити оптимальну кількість найбільш істотних фактів, що зумовили собою її об'єктивний характер.[28]

Було визначено тип, а також прораховано оптимальну кількість документів, які слугували б справедливому викладенню матеріалу в роботі. Це прямо вплинуло на систему опрацювання матеріалу для забезпечення повноти і надійності результатів дослідження. Свідоме застосування цього методу в дослідженні теми війни США на Близькому Сході дало змогу уникнути помилкових, необґрунтованих висновків і отримати цілком достовірну наукову інформацію.

Використання методи несущільного статистичного спостереження, при опрацюванні лише певної частину документів, пов'язаних з проблемою дослідження, дало змогу реалізувати саме ту ідею дослідження, які було визначено ще на початку роботи, тим самим зосереджуючи увагу на важливих для дослідження моментах. Використання цього методу прямо відобразилося в роботі.

РОЗДІЛ 2

2.2 Геополітична ситуація та інтереси США на великому Близькому Сході

Традиційне визначення інтересів США на Близькому Сході зосереджується на забезпеченні вільного потоку природних ресурсів та підтримці відносин з ключовими союзниками та захисті їх від зовнішніх загроз, частково для забезпечення доступу до військових операцій США. Ці інтереси зберігаються, хоча регіональне середовище, характер загроз цим інтересам і особливості найближчих партнерів Америки на Близькому Сході змінилися з часів стратегії двох стовпів холодної війни, коли Іран і Саудівська Аравія були оплотом проти радянського впливу і наріжним каменем зусиль США щодо сприяння регіональній стабільності. Відносини між регіональними державами також змінилися. Іран і Ірак, тепер у сварці і втягнуті в конфлікт в 1980-х, зараз знаходяться в напружених відносинах. Подібним чином циклічні моделі суперництва пов'язані з різним сприйняттям загрози, що робить зв'язки між шістьма державами Перської затоки все більш крихкими. Ці відносини дійсно ускладнюють зусилля США підтримувати стабільність і забезпечувати доступ, це основоположне значення для операцій Збройних сил США, які останнім часом часто знаходяться поза контролем Вашингтона.[28]

Незважаючи на зниження залежності Америки від нафти Близького Сходу, Сполучені Штати все ще прагнуть захистити енергетичні потоки, які залишаються життєво важливими для світової економіки. Серед загроз партнерів внутрішньодержавні конфлікти та насильницький екстремізм, які значною мірою зменшили ризик міждержавного конфлікту, і один здатний Державний противник США повинен турбуватися про регіон. Іран часто діє через асиметричну тактику. Нестабільність, спричинена цими загрозами, також впливає на США та їх союзників у Європі. Наприклад, складна громадянська війна та зростання ІДІЛ у Сирії призвели до масових потоків біженців до Європи, посилюючи внутрішні економічні, політичні та безпекові

проблеми, що стоять перед європейськими союзниками. Більше того, зростання ІДІЛ та натхненних ІДІЛ терористів-одинаків посилює загрозу тероризму для США та союзників США у всьому світі.

Тим часом з'явилися нові загрози, які не очікувалися в традиційному вираженні американських інтересів на великому Близькому Сході. Підйом ІДІЛ і вплив експансії курдів підвело глибину американського інтересу і їх прихильності до збереження структури регіону в фізичних кордонах, намальованих сто років тому. І поки США стурбовані “чековою книжкою держав Арабської затоки”, [27] - тільки тепер вони стикаються з цими державами, самостійно розгортають військову міць, в тому числі способами, не узгодженими з їх традиційними гарантами безпеки.

Сполучені Штати продовжують залишатися найважливішим зовнішнім гравцем на Близькому Сході, але зараз вона стикається з регіоном, в якому місцеві актори, включаючи давніх партнерів, визначають власні національні та економічні інтереси, які часто розходяться зі Сполученими Штатами. Це не нове явище; скоріше, це тривожна циклічна картина, яка ускладнює інтереси США та політичні цілі в регіоні. Диверсифікація відносин на Близькому Сході являє собою відхід до майже домінуючих позицій США в області регіональної безпеки, що виник після відходу Британії зі “східної частини Суецу” в 1971 році і зростання ролі СРСР [28] її розвитку і такого-ж спаду в зв'язок зі зникненням з політичної карти, що відкрило шлях для Сполучених Штатів, які поступово прийняли майже монополістичну роль в якості гаранта зовнішньої безпеки регіону.

Хоча Сполучені Штати й залишались основним гарантом безпеки на Близькому Сході, сьогодні багато їхніх партнерів стали більш здібними та набагато наполегливішими: вони обирають свої інтереси, як найкраще їх досягти та які стосунки вони хочуть мати з іншими акторами. Колись незначні сили, такі як Катар і ОАЕ стали послідовними і все більш незалежними військовими гравцями. Ще більше заплутуючи регіональний порядок, пріоритети цих суб'єктів настільки суперечливі, що навіть такі загальні

загрози, як ІДІЛ, які кидають виклик державам і недержавним групам Леванту, Ізраїлю і Перської затоки недостатньо, щоб прийти до спільної угоди. Хоча багато з цих країн беруть участь у операція “Operation Inherent Resolve“ (OIR), це коаліційна кампанія проти ІДІЛ, ступінь їх внеску зменшилася, і деякі продовжують проводити місцеві програми, які підривають дії коаліції. Незважаючи на залежність обороноздатності цих держав від Сполучених Штатів, до останнього часу була велика різниця між здатністю Вашингтона впливати на ці регіональні суб'єкти під час війни в Перській затоці 1990-1991 рр. і її здатністю в реальності забезпечити їх безпеку.

Триваюча інтервенція під керівництвом Саудівської Аравії та Еміратів в Ємені, яка без того тендітна держава - наочний приклад фундаментальної проблеми, яку ці місцеві ініціативи поставили перед Сполученими Штатами. Провокації поблизу Баб-ель-Мандеба поставили під сумнів зусилля США, спрямовані на підтримку сполучень у відкритому морі, підривають фундаментальний інтерес. Як показали регіональні гравці, тенденція підриву регіональної нестабільності, стала, на жаль, побічним продуктом, політики Сполучених Штатів в регіоні. Ця ж тенденція відобразилася у відносинах США з Ізраїлем та Туреччиною, що розвиваються. Ризик полягає не тільки в нестабільності, яка може бути розв'язана гіпотетичним ізраїльським ударом по Ірану або Туреччиною, яка збільшує масштаби своїх транскордонних операцій проти курдських бойовиків в Сирії та Іраку.[27]

Сполучені Штати мають здатність захищати та просувати свої основні інтереси на Близькому Сході, але лише тоді, коли політики дотримуються чітких і послідовних формулювань того, що становить ці основні інтереси. Це вимагає розуміння того, що бажані зміни, такі як каталізація демократії та припинення внутрішньодержавних конфліктів, є бажаними цілями, але виходять за рамки змін, які Сполучені Штати ще до недавнього часу легко могли б здійснити в регіоні, який охоплений авторитарною спадщиною та хронічними конфліктами.

Вирішальне значення для управління обмеженими можливостями Сполучених Штатів в регіоні це зміна ефекту, тобто здатності розпізнавати справжні можливості від потенційних нещасть. Наприклад, війна в Перській затоці 1990-1991 рр.була періодом, коли Сполучені Штати об'єднали свої регіональну владу, поки відходили від холодної війни. У протистоянні з Іраком навіть такі традиційні противники, як Сирія не зважилися до вступу в групове протистояння з США.

2021 рік дуже далекий від 1990 року, і не тільки в часових рамках, але і в цілому з точки зору типів загроз і можливостей, які представлені в регіоні. На тлі багатополярного регіонального середовища, що загрузло в громадянських війнах і міжконфесійному насильстві, міждержавне суперництво загострилося, а насильницький екстремізм в некерованих просторах. Сполучені Штати мають обмежену здатність змінювати, перебудовувати та впливати на дії агресивних супротивників та напористих союзників. У цьому ландшафті присутність армії та інших збройних сил США, як в операціях у конфлікті, так і в діяльності мирного часу, таких як співпраця в галузі безпеки, може мати скромні, але значні стабілізуючі ефекти, або навпаки. Армія повинна комплектувати, навчати і озброювати свої сили, а також здійснювати планування таким чином, щоб підвищити шанси перших і звести до мінімуму ризику других.

2.2 Стратегія США в асиметричних конфліктах: приклад Афганістану

Хоча цивільне і військове керівництво приділяє велику увагу необхідності того, щоб збройні сили США підтримували технологічне і звичайне перевагу над своїми потенційними противниками, мало згадок про необхідність асиметричного і політичного військової переваги. Нетрадиційна війна і політична війна предлает цінні стратегічні варіанти крім традиційних військових засобів для досягнення цілей національної політики. Вони особливо корисні для того, щоб націлитися на сферу людської діяльності, де

знаходяться психологічні та моральні аспекти війни. Війна повстань-це битва за національну волю, за народну підтримку між повстанцями і Урядом приймаючої країни. Багато конкурентів Сполучених Штатів вже витратили роки на розширення свого впливу на людську територію в межах своїх сфер впливу, щоб сформувати міжнародну сцену на свою користь.

Різні елементи влади можуть забезпечити одній нації перевагу перед іншими: економіка, Географія та ресурси, національна воля, військова сила та політична структура. Для того щоб національна Генеральна стратегія була успішною, вона повинна об'єднати всі ці зусилля в рамках всеосяжного підходу, який дозволить задіяти весь потенціал країни в боротьбі з ворогом. Сполучені Штати, мабуть, пов'язані тунельним баченням щодо нетрадиційної війни, яке змушує політиків вважати, що вона належить виключно Силам спеціальних операцій (United States Special Operations Forces). Ця помилка розтрачує неймовірну здатність РЕШТИ уряду США викликати масові зміни і вплинути всередині країни і на міжнародному рівні. Тут також переважає швидше реакційна, ніж проактивна атмосфера зовнішньої політики, особливо в сфері асиметричної війни. У цьому сенсі позиція США є скоріше реакцією на зовнішню політику інших країн і недержавних організацій, ніж певною і послідовною американською зовнішньою політикою. Це дозволяє Сполученим Штатам реагувати на загрози в міру їх зростання, а не активно та активно залучати міжнародне співтовариство, зацікавлені сторони та місцеве населення до формування соціальних та геополітичних умов, що сприяють досягненню цілей зовнішньої політики США та сприяють запобіганню розвитку загроз.

Для того, щоб стратегія була повною, вона повинна включати як цілі, так і засоби: бажану політичну мету та метод досягнення цієї стратегічної мети. Усі національні інструменти влади (засоби) підпорядковуються політичним цілям (цілям), встановленим президентом і, меншою мірою, Конгресом. Тому перший крок у стратегічному плануванні повинен полягати в тому, щоб особи, які приймають рішення, давали чіткі вказівки щодо цілей зовнішньої політики,

які повинні підкріплюватися військовими і дипломатичними стратегіями. Наступний крок вимагає розвитку інфраструктури для підтримки спільних, міжвідомчих, міжурядових і багатонаціональних зусиль з підтримки загальнодержавного планування та реалізації нетрадиційної військової стратегії. У цьому документі я визначаю критичні потреби перебудови уряду США і пропоную стратегічні напрямки зусиль щодо сприяння комплексному національному підходу до ведення нетрадиційної війни і протидії її застосуванню проти Сполучених Штатів.

Для того, щоб Сполучені Штати могли найбільш ефективно використовувати свої дипломатичні та військові інструменти, директивні органи повинні були розуміти нинішню оперативну обстановку та загрози, що стоять перед Сполученими Штатами. Асиметрична війна не нова, але ефективність і масштаби, в яких Інші країни беруть участь в ній і домагаються успіхів, що суперечать інтересам США, викликають занепокоєння в керівництві держави. Китайська "Необмежена війна" і підтримка Іраном "Хезболли" заподіяли Сполученим Штатам багато проблем.

Незважаючи на можливості, які представляє асиметрична війна для зовнішньої політики США, вона також стикається з деякими проблемами: 1) складність вимірювання потенційних результатів; 2) необхідність великої спільної розвідувальної підготовки оперативного середовища; 3) відсутність інфраструктури для підтримки співпраці в міжвідомчих, міжурядових та багатонаціональних рамках; та 4) відсутність стратегій для ведення асиметричної війни уряду. Американське суспільне і політичне керівництво справляє смертоносні контртерористичні зусилля, такі як удари безпілотників, тому що вони виробляють кількісні дані: кількість ударів, кількість убитих ворогів в дії. Асиметричні операції важче піддаються досягненню значних результатів і надзвичайно важко піддаються вимірюванню. Уряду США не вистачає волі та терпіння для встановлення та оцінки показників ефективності в довгостроковій перспективі, оскільки це необхідно для точної оцінки успіхів та викликів стратегічно асиметричних операцій. Це жодним чином не повинно

стримувати тих, хто приймає рішення, від розробки нетрадиційних військових стратегій, які підтримують цілі зовнішньої політики США, але варто зазначити, що ці зусилля не завжди можуть бути популярними.

Саме це ми можемо спостерігати в конфлікті Афганістану, де США які були здатні здобувати військову перемогу над своїми противниками в короткий період, виявилися неготовими до довгострокового перебування і підтримки стабільності в Афганістані. Це багато в чому також пояснюється мінливістю і непостійністю американської політики. В історичному контексті в залежності від виборів нового президента країни спостерігається зміна в підході до зовнішньої політики США і відповідно в політиці в Афганістані, що заважає встановленню стабільного середовища.

2.3 Основні етапи американо-афганських відносин

Зовнішня політика Сполучених Штатів значною мірою визначається їх географічним розташуванням та історичними міркуваннями. Її політичні та соціальні системи, а також економічні та військові сили визначають її становище у світовій політиці. Своєю силою США впливає на політику інших держав і міжнародну обстановку. До Другої світової війни політика США була сукупністю співпраці та ізоляції. Відсутність у Америки комерційних інтересів в Афганістані і роль Великобританії як хранителя афганських закордонних справ призвело до того, що раніше між двома країнами не було серйозних відносин. Таким чином історія американо-афганських відносин не дуже довга, хоча обидві держави здобули свою незалежність в той же період, майже двісті років тому. Буде проаналізовано історичну перспективу цих подій 9/11.[44]

Сполучені Штати поширили своє визнання на Афганістан у 1934 році, але офіційні дипломатичні відносини були встановлені в 1942 році. Джордж Вашингтон, перший президент Сполучених Штатів Америки порадив своєму народу не допускати "заплутування альянсів" під час проголошення свого

прощального звернення до США. Сполучені Штати змінили свою політику на політику ізоляції на початку XX століття, як показав президент Вільям Мак-Кінлі нова роль Америки в тому, що" Бог і люди зв'язали народи разом, жодна нація більше не може бути байдужою до будь-якої іншої". Наступні півтора століття пройшли в планування і пошуку американської політичної участі в світових справах для того, щоб сприяти встановленню стабільного міжнародного порядку, сприятливого для інтересів США.

Що ж стосується інтересів США, то Афганістан ніколи не був у цій сфері, що дуже важливо для нього. Отже, зусилля афганського уряду по створенню відносин не були заповітними. Однак колишній король Афганістану Аманулла (1919-29) зробив стрімкі зусилля в цьому напрямку і направив особистий емісар для вивчення можливості встановлення дружніх відносин з США.[34]

У липні 1921 року чергова Афганська місія відвідала США, щоб надати американським бізнесменам широкі можливості для інвестицій. Однак Чарлз. Е. Хьюз, держсекретар США, відхилив цю пропозицію, оскільки вважав Афганістан сферою впливу Британської імперії. А інша причина-це доброзичливі відносини Афганістану з Німеччиною. Ця країна воювала проти Америки в Першій світовій війні, так що вона не дивилася з прихильністю на афгансько-німецьку діяльність.[27]

Небажання США встановлювати дипломатичні відносини з Афганістаном впливає з листа Державного департаменту 1933 року: "ми були природно консервативними щодо встановлення відносин з Афганістаном через примітивні умови в країні, відсутність можливості або гарантія безпеки іноземців та відсутність американських інтересів".[34]

Після повалення Аманулли у 1933 році Король Захір Шах став правителем Афганістану, який отримав новий поворот до зовнішньої політики і доклав особливих зусиль для отримання економічної допомоги та визнання для своєї країни від США. Він направив лист президенту США Рузвельту висловлюючи своє прагнення до політичних і економічних відносин з

Америкою. Відповідаючи на цей лист, Рузвельт повідомив короля в дружніх відносинах і запевнив його в тому, що США визнає Афганістан.

Визнання США Афганістану призвело до підписання офіційної угоди 1937 року, що поклало початок економічному співробітництву між Кабулом і Вашингтоном. Відносини Афганістану з Радянським Союзом і Великобританією дуже сильно постраждали через афгансько-німецької дружби. Так що для афганського уряду це було цілком природно розвивати близькі стосунки зі Сполученими Штатами і з цією метою вона пропонувала американським компаніям концесії на розвідку нафтових ресурсів. Афганський уряд надав свою першу концесію американській геологорозвідувальній компанії, запропонувавши [28] 75-річний опціон на розвідку нафтових ресурсів. Однак компанія припинила свою діяльність у 1938 році після того, як це стало економічно недоцільним. Іншою причиною стало ставлення Радянського Союзу, який намагався зірвати постачання американського матеріалу через радянські залізничні колії. Москва розглядала Афганістан у своїй сфері впливу і тому керівництву Радянського Союзу не подобалася третя країна, яка ставала суперником.

Початок Другої світової війни негативно позначився на економіці Афганістану, яка і без того перебувала в найгіршому стані. Афганістан залишався нейтральним під час війни, незважаючи на міцні стосунки з Німеччиною, Італією та Японією. [27] Але його експорт в ці країни був практично зупинений, так як західні ринки сильно постраждали через війну, і Америка стала ринком каракулевих шкурок і фруктів. Афганістан почав здавати позиції, але експорт шкіри та фруктів на американські ринки тривав до кінця 1950-х років, коли каракульські шкури застаріли.

Після Другої світової війни Сполучені Штати змінили свою політику ізоляціонізму 1930-х років і почали формувати свою політичну роль у світових справах через політику інтервенціонізму. Американська дипломатична місія була урочисто відкрита в Кабулі 6 червня 1942 року. Ван Енгерт був призначений першим американським послом, а Мухаммед Наїм був

направлений до Сполучених Штатів для представлення своїх вірчих грамот як Посол Афганістану у Вашингтоні.

У грудні 1942 р. Державний департамент запропонував побудувати автомобільну дорогу, що проходить через Індію, Афганістан та Радянський Союз до Китаю. Американські офіційні особи досягли в регіоні можливості здійснення проекту, але Радянський Союз відмовився [28] дозволити в'їзд будь-якого американського громадянина на свою територію, а афганці також не захотіли приєднатися до цієї схеми, і тому план був залишений. Сполучені Штати продовжували надавати економічну допомогу в здійсненні інших проектів, а американські інженери були направлені до Кабула для надання допомоги в реалізації проектів плану зрошення. Американський уряд настійно закликав Афганістан використовувати опіум тільки в медичних та інших наукових цілях. Афганістан був великим виробником опіуму, і американські наркобарони мали контакти з афганськими наркодилерами для постачання опіуму, що було проти політики США щодо заборони наркотиків. Афганський уряд погодився з американським проханням і заборонив виробництво опіуму.

Після Другої світової війни Ера добрих відносин затягнулася, і Сполучені Штати стали ідеальною заміною Великобританії для Афганістану. Афганістан привітав нову американську роль у забезпеченні миру та демократії у всьому світі. Ці наміри були доведені до відома Державного департаменту через Прем'єр-міністра Афганістану Шаха Махмуда Хана. У свою чергу Державний департамент визнав, що Афганістан "також стратегічно важливий для політики Сполучених Штатів на Близькому Сході". [34]

Політика холодної війни США полягала насамперед у протистоянні та стримуванні просування Радянського Союзу до Європи. Радянський Союз розширював свій вплив у Європі та Азії. Перебування Афганістану на кордоні з Радянським Союзом не було стратегічно значущим для США. Але вона продовжувала надавати економічну допомогу Афганістану.

Американська компанія "Morrison Khundson" підписала контракт з урядом Афганістану на суму \$17 млн на ремонт дамб, будівництво резервів,

каналів і електростанцій в долині річки Хелмонд в Південному Афганістані. Це був багатоцільовий проект, і японські інженери провели його початкове обстеження. Проекту не вистачало іноземної валюти та допомоги. Міністр закордонних справ Афганістану Забулі відвідав Вашингтон для отримання кредиту в розмірі \$118 млн. Але американський експортно-імпорتنний банк (Exim) санкціонував тільки кредит у розмірі \$21 млн.,[28] якого було недостатньо для задоволення потреб проекту. Забулі рекомендував своєму уряду відхилити цей кредит. Але афганські чиновники відмахнулися від нього, так як хотіли встановити тісні економічні зв'язки з США. Проект провалився через погану якість ґрунту і відсутність фонду. Однак холодна війна підвищила значимість Афганістану в очах США. Подібно до британців, під час великої гри ХХ століття Сполучені Штати також побоювалися, що амбітний і експансіоністський Радянський Союз може отримати переважний вплив в Афганістані, а потім піти на південь до теплих вод Аравійського моря. Сполучені Штати були не в захваті від озброєння Афганістану. Незважаючи на часті прохання Кабула, який хотів американську зброю, щоб модернізувати свої збройні сили у зв'язку з можливою радянської небезпеки і обіцяв, що Підтримуваний США Афганістан буде захищати Західні інтереси від радянської загрози. Але ці прохання залишилися без уваги, і в 1949 році розчаровані афганські чиновники були змушені сказати, що "якщо США не нададуть Афганістану додаткову допомогу, Афганістан може звернутися до СРСР". [27]

У цей момент посольство США в Кабулі рекомендувало своєму уряду продавати зброю Афганістану, щоб виключити радянський вплив. Іншою причиною стало врегулювання пакистано-афганських суперечок. Вашингтон був дуже стурбований стратегічним значенням Пакистану, в той час як він вважав Афганістан віддаленою, маленькою, бідною і незначною країною з невеликою кількістю природних ресурсів. Таким чином, Вашингтон невірно оцінив стратегічне значення Афганістану. Помилково було оцінено, що невеликі активи Афганістану не мали ніякої цінності для Кремля, який давно

міг легко використовувати Афганістан у своїх широких цілях таким чином, первісна американська стурбованість Афганістаном виникла не з будь-яких дій Радянського Союзу, а з пуштунського питання, оскільки афганський уряд хотів незалежної держави Патан, кинувши виклик лінії Дюранда. Пакистан перебував у сильному геополітичному становищі, щоб чинити тиск на Кабул. Афганістан, що не має виходу до моря, значною мірою залежить від транзитного маршруту через Пакистан у своїй торгівлі з рештою світу.

Помічник держсекретаря США у справах Південної Азії Джордж МакГі відвідав Кабул у березні 1951 року та обговорив військову допомогу та проблему Пуштуністану з Мухаммедом Даудом, військовим міністром, але легкого вирішення цієї проблеми не могло бути. МакГі побоювався, що звернення до організації Об'єднаних Націй у зв'язку з пакистансько-афганською прикордонною суперечкою призведе до втручання СРСР. МакГі попередив, що цю проблему, як і всі інші проблеми, слід розглядати у світлі експансіоністської політики Радянського Союзу, який без вагань скористався вакуумом влади як в Азії, так і в Європі. Він також засумнівався в цінності двосторонніх переговорів між Афганістаном і Пакистаном.[30]

Зростаюча американська участь у цьому регіоні відродила Радянський Союз. Інтерес припускав Афганістан у своїй сфері впливу, так як обидві країни мали давню історію відносин. Так Микита Хрущов сказав " що було ясно, що Америка доглядає за Афганістаном. Американці робили всілякі проекти за свій рахунок". Далі він зазначив: "на мою думку, капітал, який ми інвестували в Афганістан, не був витрачений даремно. Ми заслужили довіру афганців, і вони не потрапили в американську пастку".[28]

Американське занепокоєння посилювалося після початку Корейської війни, а страх перед більш агресивною радянською позицією посилювався в Азії. США запропонували обом країнам вирішити Пуштунське питання. Пропонувалося, щоб Кабул і Карачі припинили пропагандистські атаки і прагнули уникати міжплеменної напруженості і вирішувати ці проблеми по дипломатичних каналах. Але позиція Афганістану була необгрунтованою, і

США не знайшли жодного виправдання Афганської позиції з пуштунського питання. Це було основною причиною того, що Афганістан не зміг отримати американську зброю. Іншою причиною стала нездатність Афганістану, оскільки Держдепартамент пропонував зброю за готівковий розрахунок. Афганістан назвав це політичною відмовою. [28]

Вашингтон був стурбований хронічними тертями між Пакистаном та Афганістаном через їхні розбіжності. У 1952 році США доклали багато зусиль для вирішення цього питання шляхом діалогу, але Афганістан не був готовий поліпшити відносини з Пакистаном. [22] США відкликали свою підтримку для врегулювання прикордонного питання за оцінкою американського посольства в Москві. Радянський Союз був незадоволений ситуацією, що склалася. Навряд чи можна було розробити більш активну політику США в цій країні в нинішніх умовах, коли радянським цілям в достатній мірі служили існуюча ізоляція і відсталість країни.

У 1952 році Вашингтон виключив Афганістан і Пакистан зі свого зовнішньополітичного порядку денного через невирішене питання про Пуштуністан та економічну допомогу. Але Радянський Союз почав нарощувати свій вплив в Афганістані і допомагав у розвідці нафти. Афганський уряд розробив план будівництва сучасних доріг. В рамках цього проекту вона просила Сполучені Штати надати економічну допомогу на суму \$ 1 млн. США, проте Державний Департамент не прийняв її всерйоз. Після розчарування від Сполучених Штатів, афганський уряд звернувся до Радянського Союзу, який вже був готовий допомогти. Наявні дані свідчать про те, що Вашингтон не брав всерйоз участь Радянського Союзу і висловлював тільки моральну підтримку Афганістану. США не передбачали ніякої небезпеки потрапляння Афганістану в радянський табір. [21]

У 1953 році Джон Фостер Даллес взяв на себе обов'язки Державного секретаря, а Сардар Мухаммед Дауд став прем'єр-міністром Афганістану того ж року. Даллес дав новий поштовх політиці холодної війни, створивши оборонні союзи з активними американськими прихильниками. Сполучені

Штати хотіли зупинити поширення комунізму у світі і особливо в південноазіатських регіонах. Так розвивалися дипломатичні відносини з тими країнами, які були географічно пов'язані з Радянським Союзом і Китаєм.

Відповідно до нової політики 1954 року США почали надавати Пакистану масовану економічну і військову допомогу, що вельми стурбувало афганський уряд. Афганський посол у Вашингтоні висловив свої побоювання держсекретарю Даллесу, а також Генрі Байроуду, наступнику Макгі, що американська зброя зробить Пакистан непримиренним і створить військовий дисбаланс в регіоні. Він також закликав американців надати зброю Афганістану. У наступні роки міністр закордонних справ Афганістану принц Наїм відвідав Вашингтон і повідомив про інтерес своєї країни до американської зброї, висловивши глибоку зацікавленість і занепокоєння з приводу радянської інтервенції. Він також зацікавився приєднанням до механізму забезпечення безпеки Північного рівня, який формується між Пакистаном, Іраном, Туреччиною та Іраком у формі Організації Договору про Південно-Східну Азію (СЕАТО) та Багдадського пакту. Відповідь Державного департаменту була негативною через його занепокоєння радами, а також пакистанську реакцію. Вашингтон сумнівався, що було розумно. [21]

У 1955 році занепокоєння Вашингтона знову зросло, коли Афганістан виступив проти рішення Пакистану про створення "одного підрозділу" шляхом ліквідації його чотирьох західних провінцій. У відповідь збуджений афганський натовп напав на посольство Пакистану в Кабулі та його консульства в Кандагарі та Джелалабаді. Натомість Пакистан закритий свій кордон з Афганістаном і ввів ембарго на афганські товари, що викликало занепокоєння у Вашингтоні з приводу того, що "ембарго може привести Афганістан до радянської зброї". Дипломатія спрацювала, і нормальні відносини між Карачі та Кабулом відновилися.

Але ця біда розвинула радянські інтереси в регіоні, і його лідери Микита Хрущов та Микола Булганін відвідали Афганістан у грудні 1955 року та запропонували економічну допомогу в розмірі 100 мільйонів доларів за

низькою процентною ставкою разом із військовою допомогою. Радянський Союз оголосив про свою допомогу через позицію Афганістану щодо пуштунського питання. При цьому американський посол в Кабулі прийшов до висновку, що Афганістан став повним економічним сателітом Радянського Союзу. Адміністрація Ейзенхауера не була готова відмовитися від свого інтересу до Афганістану і тиснула на Пакистан, щоб він поговорив з Афганістаном. США хотіли запобігти переходу Афганістану під радянський контроль, який отримав велику партію зброї після надання економічної допомоги.

Дауд відігравав життєво важливу роль у посиленні радянського впливу. Він оголосив, що питання транзиту є другорядним питанням і воно не буде вирішене до врегулювання політичного питання Пуштуністану. Але врешті-решт він погодився вивчити американські пропозиції та отримав економічну допомогу для покращення доріг та складів всередині Афганістану.

Пакистан і США неодноразово робили спроби поліпшити відносини з Кабулом. Вони хотіли[22] відвести Афганістан від Радянського Союзу, щоб наблизити його до "вільного світу". Але напруженість навколо Пуштуністану залишалася каменем спотикання на шляху дружніх відносин з Пакистаном і Сполученими Штатами.

У 1956 році, коли американська Рада національної безпеки обговорювала Афганістан, президент Ейзенхауер зауважив: "одним із почуттів сучасного світу є націоналізм, який має велике значення для Афганістану, який втрачає свою національну ідентичність." Таким чином, США використовували карти націоналізму і мусульманської релігії, тому що вони не могли конкурувати з Радянським Союзом через економічну допомогу Афганістану. Кабул привітав доктрину Ейзенхауера.[20] В рамках цієї доктрини США прийняли політику глобального стримування комунізму. Афганістан привітав цю політику, але зберіг свою традиційну політику нейтралітету. У той же час Афганістан як і раніше сподівається на подальше зміцнення афгано-американських відносин.

Афганістан відновив свою традиційну і бажану роль буферної держави, що не дозволило їй увійти в орбіту будь-якої держави або приєднатися до будь-якого військового союзу. Холодна війна дозволила Кабулу отримати понад 1 мільярд доларів економічної допомоги від обох наддержав. І Ради, і американці будували сучасні дороги, що з'єднують великі міста Афганістану. Ради також створювали родючий ґрунт, постачали зброю та забезпечували військову підготовку афганській армії. Тисячі військових офіцерів відвідували військові коледжі в Радянському Союзі, тоді як сотні[23] проходили навчання в Америці. США зосередили свою увагу на поліпшенні сільського господарства, бюрократії та освіти в Афганістані і виявили невеликий інтерес до регіональної політики через свою політику "балансування на межі війни". Ця Політика очевидна з доповіді Державного департаменту, в якій він рекомендував "афганцям бути мудрими в діях або заявах проти Рад, оскільки для Сполучених Штатів було непрактично задовольняти потреби Афганістану в безпеці та економічній допомозі".[20]

До 1960-х років два суперники холодної війни продовжували надавати економічну допомогу Афганістану. Ця країна, як видається, добре просувалася по шляху перетворення в центральноазіатську Фінляндію, некомуністичну державу, але має важливе значення для інтересів, як комуністичного, так і не комуністичного блоків.[45]

Під час адміністрації Кеннеді між Афганістаном та Пакистаном тривали тертя та розбіжності. Афганістан закрити свої кордони з Пакистаном. У той час міністр закордонних справ Афганістану Мухаммад Наїм, який перебував в Америці, звернувся з проханням про надання кредиту на будівництво сухопутного маршруту через Іран, щоб уникнути залежності від Москви. Президент Кеннеді не тільки відхилив його прохання, але й наполягав на вирішенні суперечок з Пакистаном. Однак шах Ірану, який був близьким другом Вашингтона, вирішив цю суперечку. Особисте втручання Кеннеді також відкрило шлях для вирішення напруженості, оскільки він попросив короля Захіра Шаха "пом'якшити свою позицію і відновити торгівлю". У 1964

році Сардар Дауд був відсторонений від влади, оскільки нова Афганська Конституція 1964 року усунула королівську сім'ю від влади. Однак у цей період СРСР поступово набрав вплив в Афганістані за рахунок своєї багатоцільової допомоги. Політична свобода також дозволила створити невеликі комуністичні політичні партії в Афганістані. США, які весь цей час виступали за демократію і свободу, не заохочували і не надавали ніякої підтримки демократичним реформам короля Захір-Шаха.[23]

У 1970-х роках Вашингтон і Москва прийняли політику розрядки, що зменшило напруженість між наддержавами. Америка скоротила свою допомогу регіону. Сполучені Штати повернулися до своєї політики до 1955 року, яка була оцінена в 1972 році в доповіді посла США Ноймана, який служив в Афганістані з 1967 по 73 рік. Він резюмував: "для Сполучених Штатів Афганістан в даний час має обмежений прямий інтерес; він не є важливим торговим партнером. Немає ніяких договірних зв'язків або оборонних зобов'язань ". Стратегічне розташування Афганістану було важливим для США через сусідні держави Центральної Азії та Індійський субконтинент.[20]

Американська політика була відповідальна за те, щоб не перетворити Афганістан в Радянський Союз, який надав \$552 млн між 1955-65 роками, в той час як американська допомога за той же період склала \$350 млн, і він не робив особливих зусиль для надання допомоги з 1965 по 73 рік. Радянська програма допомоги посилила свій вплив і змінила спосіб мислення афганського народу, який був під враженням від комунізму.[21] Ці прорадянські люди створили комуністичну організацію з назвою Народно-Демократична партія Афганістану (PDPA) в 1965 р Нур Мухаммед Таракі, комуністичний афганський лідер став її першим генеральним секретарем.

Ця партія відіграла життєво важливу роль у приведенні Дауда до влади та поваленні Захіра Шаха в результаті військового перевороту в 1973 році. Дауд став президентом і скасував монархію, оголосивши Афганістан Республікою. Повернення Дауда до влади знову викликало заворушення між

Пакистаном і Афганістаном. Кабул знову підняв Пуштунське питання і підтримав заколот в Белуджистані, надавши гроші і зброю. У свою чергу, з.А. Бхутто, прем'єр-міністр Пакистану, надав притулок та навчання антидаудським командосам. Афганський осередок був створений для підтримки ісламістського руху, який згодом воював з радянськими військами.

Американська реакція на переворот була не дуже жорсткою через її політику розрядки. Президент Ніксон уникав втручання у внутрішні справи Афганістану. Іншою причиною був інтерес США до Близького Сходу, де він хотів покращити ситуацію. Він намагався послабити напруженість шляхом переговорів щодо обмеження стратегічних озброєнь (SALT 1).[20]

Мета цих переговорів полягала в тому, щоб зупинити гонку атомних озброєнь.

Державний секретар Генрі Кіссенджер відвідав [21] Афганістан у 1974 році та обговорив з Даудом широкий спектр питань, включаючи регіон Південної Азії, розрядку та взаємні справи для миру та стабільності у всьому світі. Генрі Кіссенджер також підкреслив, що Дауд повинен прийняти традиційну політику нейтралітету і неприєднання для поліпшення дружніх відносин зі Сполученими Штатами та іншими західними країнами. Генрі Кіссенджер також переконав країни Близького Сходу надати допомогу Афганістану. Шах Ірану також підтримав зусилля США утримати Дауда[50] подалі від Радянського Союзу через масову фінансову допомогу.

Ця модель дружби продовжувалась і в епоху Картера.[30] Однак приватний сектор не хотів інвестувати в Афганістан через його первісне положення та віддалене розташування. Іншою причиною була видима присутність рад. Дауд прийняв цю політику, оскільки він був автократичним націоналістом, а не лівим. Протягом останнього року свого правління він зробив помітний зсув у політиці зниження залежності безпеки від Москви і спробував зменшити політичний вплив комуністів і лівих шляхом виключення їх з державних структур. Він також прийняв американське запрошення відвідати Вашингтон влітку 1978 року, але ця мрія не могла бути здійснена.

Брежнєв, Генеральний секретар Комуністичної партії Радянського Союзу, викликав Дауда до Москви, щоб пояснити свою позицію, і попросив його зменшити імперський вплив, вигнавши своїх проамериканських радників. Але Дауд відкинув цю пропозицію і заявив, що народ Афганістану є “господарем своїх будинків, і жодна іноземна країна не може вказувати йому, як вести свої справи”. Безсумнівно, Москва була розчарована, коли Дауд зрозумів, що радянські обійми радянська допомога перетворюється на Лещата. Обидві фракції НДПА, які були розділені в 1976 році, тепер воз'єдналися проти Дауда за його прозахідну політику. Вбивство провідного ідеолога, мір Акбара Хайбера, погіршило ситуацію. На його похоронах були влаштовані масштабні антиамериканські демонстрації. Дауд заарештував усіх видатних політичних лідерів, він пощадив офіцерів та лідерів Комуністичної армії, які згодом зіграли ключову роль у його усуненні від влади. Політика США щодо Афганістану залишалася надзвичайно послідовною, як за короля Захіра Шаха, так і за Президента Дауда.[30]

27 квітня 1978 року Дауд був розстріляний разом зі своєю сім'єю в результаті кривавого перевороту, який привів комуністів до влади, і Афганістан був проголошений республікою з новим президентом Нур Мухаммадом Таракі.

США не проявили жодної реакції і проігнорували Комуністичну активність у цій кривавій драмі. Байдужість і недбалість Вашингтона були очевидні з доповіді Держдепартаменту, опублікованої 26 березня 1978 року. У доповіді говориться, що "політична ситуація в Афганістані стабільна, і президент Дауд залишається в значній мірі під контролем і не стикається з серйозною опозицією".[23]

Після перевороту Вашингтон відреагував м'яко. Це було пов'язано з його поразкою у В'єтнамі та приниженням у скандалі з Уотергейтом. Адміністрація Картера розглядала зміни в Кабулі як черговий переворот у близькосхідному стилі, а не як комуністичний переворот. Американський держсекретар Сайрус Венс не знайшов жодних доказів причетності СРСР до перевороту попри те,

що були достатні підстави для сумнівів. Ради заперечували їх залучення, і Брежнєв сказав президенту Картеру, що ради вперше почули про переворот по радіо Кабула і не спровокували його. [50]

Новий афганський уряд оголосив себе позаблоковим і некомуністичним, і Вашингтон погодився з цим твердженням. Американський посол в Кабулі і Держдепартаменті оцінили новий режим в Кабулі як більш націоналістичний, ніж комуністичний. Держдепартамент дав вказівку своєму посольству в Кабулі, що одним з варіантів буде поступове припинення американської діяльності в Афганістані, але це буде тривожно для Афганістану і його сусідів. Новий режим прийняв політику США щодо підтримки своїх інтересів і присутності.

Поміркована політика США розв'язала руки Радянському Союзу, який мав намір зменшити Американський та західний вплив у цьому регіоні. Пізніше Держдеп визнав цю провину і почав підтримувати афганські ісламістські угруповання, що проживають в Пакистані. США визнали, що це було не в американських інтересах, щоб “дати такий порожній чек, підписаний в Москві”. [30]

Москва скористалася цією можливістю, і радянські фахівці зайняли всі сфери, включаючи Служби безпеки і розвідки. Навпаки, Сполучені Штати продовжували свою економічну допомогу, яка надавалася аж до смерті американського посла Адольфа Дабса в лютому 1979 року. Дабс був експертом у радянських справах і був призначений з надією на підтримку антикомуністичних сил. Він був викрадений антиурядовою групою і вбитий поліцією під час рятувальної операції. Поліція не погодилася з думкою американських дипломатів, які були присутні на місці події, щоб укласти угоду з викрадачами. В ході рятувальної операції були також вбиті загарбники. Американський уряд протестував проти методів, що застосовуються поліцією, і особливо проти присутності радянських радників.

Обурений президент Джиммі Картер призупинив економічну допомогу уряду Афганістану та збільшив фінансову підтримку ісламістських

угруповань, що базуються в Пакистані, через пакистанський військовий режим. Центральне розвідувальне управління США співпрацювало з пакистанською Міжвідомчою розвідкою, яка підтримувала афганські групи опору, що виникли в Афганістані у відповідь на вкрай непопулярну політику комуністичного режиму.

Таракі порушив давню традицію нейтралітету країни на користь прямого союзу з Радянським Союзом. На національному рівні уряд планує здійснити соціальну революцію, засновану на масових земельних реформах, шляхом скорочення заборгованості сільських районів. Замість прихильності, реформи зустріли підозру і опір з боку громадськості. Уряд відповів силою, і почалися бойові дії. Комуністична партія НДПА розділилася[27] між двома фракціями Халіка та Парчама. Хафізулла Амін очолював "Халік", а Таракі - "Парчам".

У першу річницю "кислої революції" в Гераті спалахнуло повстання, і уряд жорстоко придушив його. Агітація проти уряду поширилася в багатьох губерніях. У цьому опорі до демонстрантів приєдналися спонсоровані США ісламістські і традиційні угруповання. Таракі звернувся до Радянського Союзу за допомогою, але той відмовився, пославшись на те, що "це зіграє на руку ворогам, вашим і нашим". Ради уникали прямого втручання, оскільки це могло б дати можливість США звинуватити їх у своїй експансіоністській політиці.

Іншою причиною стала недовіра Москви до Хіфізулли Аміну, який звів Таракі до статусу номінального керівника. Таракі намагався його вбити, але не мав успіху. Натомість Амін посадив Таракі до в'язниці. Пізніше Таракі був убитий. Смерть Таракі розлютила радянських лідерів, особливо Брежнєва, який вибухнув сльозами, коли йому повідомили про вбивство Таракі. Він сказав "що йому дали ляпаса, на яку він повинен був відповісти". Відповідь надійшла у вигляді радянського вторгнення в грудні 1979 року.[28]

Амін захопив політичну владу, але Сполучені Штати йому не довіряли і відмовлялися надавати будь-яку політичну підтримку чи економічну допомогу. Хоча Амін намагався запевнити американських лідерів у своїй

лояльності і намагався вирішити складну ситуацію без участі комуністів. Причиною його неймовірності та непопулярності серед американців була його холодна та образлива поведінка над смертю Дабса. Він не підписав книгу співчуттів і уникав появи в аеропорту на церемонії відправки тіла загиблого. Радянські КДБ та інші спецслужби звинуватили Аміна в тому, що погіршуються афгано-радянські відносини і радують Вашингтон своєю прозахідною політикою. Але американські дипломати вважали їх “рутинними”. США також проігнорували збір радянських військ та військової техніки вздовж афганського кордону. Повідомлення про можливе вторгнення були також отримані американською розвідкою, але офіцери у Вашингтоні не погодились з цими повідомленнями.

Розчарувавшись в Америці, президент Амін намагався заручитися підтримкою Ірану та Пакистану, але було вже пізно, і радянські війська вторглися в Афганістан 27 грудня 1979 року,[44] повністю змінивши геостратегічну ситуацію. Радянські війська вбили Аміна і встановили парчового вождя Бабрака Кармаля. Вторгнення було першим прямим використанням радянських військ за залізною завісою для окупації офіційної неприєднаної держави з часів Другої світової війни. Вторгнення було наслідком доктрини Брежнєва, яка проголосила, що країні, яка увійшла в соціалістичний блок, не може бути дозволено покинути його під будь-яким виправданням. Ця справа увійшла в центр світової політики.

Сполучені Штати, які раніше ігнорували піднесення комуністичного режиму в Афганістані, раптом зрозуміли небезпеку. Щоб протистояти Радянському вторгненню, президент Картер виклав “доктрину Картера” у своєму посланні про стан Союзу. При цьому він розглядав Південно-Західну Азію як третю стратегічну зону для Західної безпеки”. Він назвав вторгнення “найсерйознішою загрозою миру з часів Другої світової війни”. у своєму застереженні Радянському Союзу він заявив: "спроба зовнішньої сили встановити контроль над регіоном Перської затоки буде розцінена як посягання на життєво важливі інтереси СРСР.[30] Сполучені Штати і такий

напад будуть відбиті всіма необхідними засобами, включаючи військову силу. Картер попередив Брежнєва вивести свої війська з Афганістану або зіткнутися з серйозними наслідками.

Картер проголосив бойкот Московської Олімпіади і призупинив співпрацю з Радянським Союзом. Він ввів ембарго на продаж радянській стороні зерна і сучасних технологій. Рибальство в американських водах було скорочено для Рад. Дипломатичні відносини були відкладені, і посол Томас Вотсон був відкликаний з Москви. Адміністрація Картера зробила всі можливі кроки проти Рад, за винятком прямого військового нападу.[30]

Західні ЗМІ і американська громадськість, які святкували різдвяні свята, були шоковані і підняли питання про недбалість і нездатність їх спецслужб. Держдепартамент, президент Картер або будь-який інший Високопоставлений чиновник не вказували на таку ситуацію, оскільки всі вони були прихильниками розрядки і прагнули служити їй, що виявилось невдалою спробою. Всупереч цьому, ради підірвали всі домовленості і надії. Вони намагалися довести, що вони є домінуючою силою на земній кулі.

Іншою причиною була розбіжність у думках між радниками Картера із закордонних справ Венсом і Бжезінським, про Радянський Союз. Обидва вони містили різну інформацію та думки, що заважало президенту вирішити, хто з двох його радників мав рацію, оскільки обидва були експертами та компетентними у закордонних справах. Бжезінський мав рацію у своєму судженні, але Ванс, Державний секретар, не хотів порушувати радянсько-американські відносини без достатніх доказів. Азіатські країни також засудили інтервенцію і побоювалися, що Радянський Союз перебуває на шляху пошуку портів з теплою водою і загрожує нафтовим родовищам в Перській затоці. Ісламський світ та неприєднані країни засудили це вторгнення. Організація Об'єднаних Націй прийняла резолюцію, спрямовану проти Радянського Союзу, на яку було накладено вето з боку Радянського Союзу в Раді Безпеки. На цьому засіданні Генеральна Асамблея прийняла резолюцію 14 січня 1980 року 104 голосами “за” і 18 голосами “проти”. У цій

резолуції містився заклик до негайного, беззастережного і повного виведення іноземних військ, з тим щоб дати можливість своєму народу визначити свою власну форму правління.

Найбільш критична ситуація склалася всередині Афганістану. Прибуття іноземних військ для захисту режиму НДПА перетворило опір на Народний джихад. У цій змінній ситуації громадянська війна між конкуруючими афганськими групами стала національно-визвольною боротьбою проти комуністичної влади. Сам Кабул став центром ворожих дій, включаючи страйки, протести, саботаж, вбивства та бомбардування. Одна третина населення Афганістану змушена була шукати притулку за межами країни, головним чином в Ірані і Пакистані.

Пакистан став прифронтовою державою, і США уклали угоди про надання військової допомоги групам опору без його прямої участі. Президент Картер оголосив про пропозицію \$ 400 млн допомоги[45] Пакистану, але президент Пакистану Зія-уль-Хак відкинув цю пропозицію. Причиною була відмова американців надати гарантії захисту своїх кордонів, що було більш важливо в разі радянського вторгнення.

У 1981 році президент Рейган прийшов до влади зі своєю жорсткою антикомуністичною позицією. Опозиція радам була центральним напрямком його зовнішньої політики. Він вважав, що радянська військова перевага була результатом розрядки та угоди про контроль над озброєннями загалом та SALT II зокрема. Він стверджував, що ради обдурили всі ці угоди. Він хотів змусити Москву заплатити високу військово-політичну ціну за інтервенцію в Афганістан. Щоб протистояти радянській загрозі, Рейган переконав Конгрес санкціонувати виділення 3,2 мільярда доларів[45] на п'ятирічну програму військової допомоги в 1981 р Пакистану. Окрім допомоги, американські чиновники прагнули використовувати Пакистан як трубопровід для передачі військової та фінансової допомоги моджахедам. Президент Зія погодився на пропозицію США, незважаючи на деякі побоювання, що така допомога може зробити Пакистан мішенню Радянської відплати. Однак Пакистан погодився

на цю роль у власних політичних інтересах. ISI (Inter-Service Intelligence) взяв на себе відповідальність за перенесення військової техніки між різними фракціями, які боролися з радами. ЦРУ на американські і саудівські кошти постачало військову техніку.

Адміністрація Рейгана повинна була вибрати Пакистан, оскільки у неї було мало вибору. Пакистан є єдиним реальним каналом допомоги опору, оскільки він має протяжний кордон з Афганістаном. Іран також мав довгий кордон з Афганістаном, але був надзвичайно ворожим до США. Обидві країни не мали військового партнерства після революції 1979 року,[44] яка привела аятолу Хомейні до влади.

Американська допомога в боротьбі з комуністичним режимом почала надходити в афганські групи опору. Ці ісламістські угруповання отримали громадську підтримку завдяки своєму заклику до Ісламської єдності та джихаду. Ці бійці стали відомі як моджахеди або святі воїни. Ці ісламські групи, що базуються в Пакистані, мали зв'язки із зовнішнім світом, зокрема Саудівською Аравією та іншими мусульманськими країнами, які надавали їм багатомільярдну допомогу для опору. Було сім визнаних партій, підтриманих США, Саудівською Аравією та Пакистаном, які мали свою базу в Пешаварі. Ці сім груп були: дві фундаменталістські групи, розділені на три помірковані та чотири фундаменталістські партії, були більш активними та помітними, а саме Джамат-Ісламі Бурхануддіна Раббані та Хізб-е-Ісламі Хікматяра. США і Пакистан відмовилися надати допомогу будь-якій незалежній групі, що воює всередині Афганістану, через те, що вона не є союзником сторін, що базуються в Пешаварі. Ці незалежні групи обурювались політикою упередженості, яку проводили ЦРУ та ISI. США уникали прямої конфронтації з Радами і проводили політику прихованої допомоги опору. У зв'язку з цим дослідницька місія ЗА ПІДТРИМКИ Пентагону відвідала Пакистан і рекомендувала поставку великої кількості зброю, включаючи ракети і наземні міни для моджахедів. Але Державний департамент не підтримав цю рекомендацію через свою політику “правдоподібного заперечення”. Адміністрація Рейгана

продовжувала повторювати своє твердження, що моджахеди використовували зброю, захоплену у радянських солдатів. Певною мірою це було правдою, але більша частина зброї для моджахедів постачалася через ЦРУ та ISI, частина радянської зброї була захоплена, а інша була придбана на чорному ринку та в країнах, що підтримуються Радянським Союзом. Єгипет також був великим постачальником, оскільки ця зброя вироблялася на його власних заводах на вимогу США.[20][21]

У 1982 році важкі втрати радянських військ всередині Афганістану розлютили Червону армію, яка посилила свої наземні та повітряні атаки. Ці атаки призвели до великої кількості жертв серед бійців. Опір, будучи нерегулярною силою, не зміг точно оцінити кількість своїх жертв, а Державний департамент також проігнорував великі втрати афганських життів і продовжував наголошувати на більшій шкоді афганцям радянськими військами. У світлі вищевикладеного генерал Зія сказав, що “його (Держдепартамент) не хвилює, що сталося з афганцями згодом”.

Організація Об'єднаних Націй доклала значних зусиль для досягнення миру і врегулювання і її генеральний секретар здійснив перший візит до Пакистану і Афганістану в 1981 році і реакція була обнадійливою. Він також зустрівся з Брежнєвим у Москві, який поскаржився, що Пакистан відмовився вести двосторонні переговори з Афганістаном під тиском США та Китаю. Він продемонстрував свою готовність до політичного врегулювання.

Перша окрема дискусія щодо Афганістану між наддержавами відбулася в Москві в липні 1982 року. Ради очікували, що Рейган працюватиме над розрядкою, оскільки ця Політика надавала їм рівний статус із США. Москва була сповнена надій на Рейгана, оскільки Картер прийняв жорстку політику в 1980 році. Але всі очікування щодо м'якої політики Рейгана закінчилися фіаско, і він зайняв більш жорстке ставлення до СРСР, ніж його попередник. Брежнєв помер у 1982 році без угоди з Рейганом щодо Афганістану чи будь-якого іншого питання.

Юрій Андропов, який змінив Брежньєва, був обізнаний про непримиренність Рейгана і бачив мало можливостей для зміни ставлення Рейгана до радянської експансіоністської політики в третьому світі, особливо в Афганістані. Андропов виступив проти радянського вторгнення в 1979 році і сказав: "вторгнення було помилкою, і він повернув би хлопців додому, якби тільки захід співпрацював". Таке ставлення було спричинене найгіршими результатами вторгнення та його навантаженням на радянську економіку. Вторгнення принесло невдачу de'tente (розрядка міжнародної напруженості) і втрату Радянського престижу в світі. Незважаючи на те, що він змінив свою думку, йому не пощастило очолити радянсько-американські відносини в найгірший рік після кубино-ракетної кризи 1962 року.

В рамках зусиль ООН переговори розпочалися в Женеві в червні 1982 року. Кордовес намагався усунути розбіжності між усіма сторонами, пропонуючи різні механізми. Перша пропозиція стосувалася невтручання у відносини між Афганістаном і Пакистаном. По-друге, було включено добровільне повернення біженців. По-третє, була досягнута домовленість про отримання радянських зобов'язань щодо виведення своїх військ. Щоб задовольнити вимогу рад щодо американської прихильності до невтручання, Кордовес запропонував ідею гарантій, які повинні були бути надані обома наддержавами. Ніяких змін у статусі афганського режиму не було згадано. Обидві наддержави не дуже серйозно ставилися до переговорів. Ради були впевнені у своїх могутніх силах, оснащених найсучаснішою зброєю. Він недооцінив силу моджахедів, яких підтримували Саудівська Аравія, Пакистан і США. США були впевнені у військовій перемозі і не виявляли інтересу до політичного вирішення афганської кризи. Чиновники Державного департаменту зробили зневажливі зауваження щодо місії Кордова.

Андропов погодився вивести свої війська під егідою ООН, незважаючи на протидію Збройних сил та православних комуністичних лідерів Політбюро. Однак Пакистан і США не були готові торгуватися з Андроповим. Оскільки холодна війна була в самому розпалі, Вашингтон глибоко не довіряв

Радянським мотивам у переговорах в ООН. США проводили жорстку політику щодо Радянського Союзу, але Андропов поступово прийшов до висновку, що прогрес в Афганістані поліпшить відносини між наддержавами. Щоб полегшити напругу, він написав Рейгану, щоб поговорити на тему роззброєння. Рейган відповів ствердно, але його радники заперечували проти цього проекту. Причиною такої ворожої політики стало ставлення Вільяма Кейсі, директора ЦРУ в адміністрації Рейгана, який виробив агресивне ставлення до афганського питання. Американський Сенат зазначив, що Адміністрація надає афганцям таку кількість допомоги, з якою вони “можуть битися і вмирати, але недостатньо для того, щоб перемогти”. Державний департамент критикував цю ворожу політику ЦРУ. У більш пізні роки, США змінили цю політику і стали поставляти моджахедам важке озброєння для військової перемоги.

Кордовес продовжив свої зусилля та відвідав Кабул, Ісламабад, Москву та Вашингтон, де провів зустріч для обговорення деталей проекту мирного врегулювання в Афганістані. Пакистан уникав прямих переговорів з афганським режимом, оскільки це дало б визнання цьому режиму і могло вплинути на причину опору. Сполучені Штати категорично заявили про свою готовність співпрацювати в цьому процесі, якщо з боку Радянського Союзу буде проявлена реальна прихильність досягненню врегулювання.

На Женевському раунді в квітні 1983 року був досягнутий[28] прогрес щодо графіка виведення військ. Радянський Союз обіцяв “поступове виведення військ і терміни його проведення”. Кордовес оголосив, що угода була виконана на дев'яносто відсотків.

Хворий Андропов помер у лютому 1984 року, а його наступником став старий і консервативний Костянтин Черненко. Він відмовитися від Кабульського режиму і продовжував радянську підтримку, збільшуючи радянські військові операції. Велика кількість радянських солдатів загинула, що було найбільшою кількістю загиблих під час конфлікту. Натомість США також проводили агресивну стратегію та збільшували військову допомогу

моджахедам, щоб завдати більшої шкоди радам. Черненко підірвав Женевські переговори, давши відсіч Сполученим Штатам і Пакистану. Він не тільки відмовився надати графік виходу, але також відхилив будь-яке зобов'язання такого роду в майбутньому. Він відмовився відправити радника з афганським делегатом до Женеви. Женевський раунд зупинився, і Афганістан вступив у найглибший застій холодної війни. Він відкинув пропозицію Рейгана про переговори щодо контролю над озброєннями, і жодних змін у радянсько-американських відносинах не відбулося до зміни керівництва.

У 1984 році Кордовес вказав[28] на різкі відмінності в політиці між Пакистаном і США, з одного боку, і Радянським Союзом, і кабульським режимом-з іншого. США висловили обурення Пакистану за прийняття двосторонньої угоди з Афганістаном про невтручання без консультацій з Вашингтоном. Однак США продовжували надавати приховану допомогу моджахедам, оскільки газета Washington Post вказувала, що допомога афганському опору перетворилася на найбільшу секретну операцію США з часів В'єтнамської війни. Американці розкритикували проект, вони також звинуватили Ісламабад і афганських емігрантів у передачі великої кількості зброї. Ці твердження можуть вплинути на мирний процес в ООН.[27] Такою була атмосфера, яка оточувала Женевський процес.

У 1984 році Рейган знову виграв президентські вибори і продовжив свої зусилля щодо поліпшення відносин з Радянським Союзом, але він став успішним, коли Горбачов змінив Черненка в березні 1985 року.[34] Йому судилося стати одним з найважливіших політичних діячів ХХ століття. Горбачов був одним з тих, хто виступав проти рішення Політбюро про втручання в Афганістан. Він заявив у 1983 році, відвідуючи Канаду, що вторгнення було помилкою. Він заперечував проти тягара війни ціною задоволення внутрішніх економічних потреб Радянського Союзу. Горбачов почав шукати вихід[34] і продовжував виведення військ з Афганістану на найвищому політичному рівні. Але перші два роки Горбачевського режиму пройшли паралельно з такими ж запеклими конфліктами у Вашингтоні.

Американські політики хотіли підвищити рівень американської допомоги, щоб тримати радянські війська якомога довше. Держдепартамент США прийняв агресивну політику проти Радянського Союзу в Афганістані, а президент Рейган підписав секретну директиву NSDD (National Security Decision Directives) 166, в березні 1985 року “Про озброєння моджахедів для розгрому рад будь-якими доступними засобами”. [34] Американські аналітики висловлювалися за посилення військового тиску поряд з дипломатичними ініціативами для оцінки реальних намірів нового радянського керівництва. Були висловлені заперечення не тільки щодо надання допомоги, а й щодо того, яким чином вона розподілялася ЦРУ та ІСІ. Але головною метою США було завдати достатньої військової шкоди і змусити ради покинути Афганістан. Таким чином, ЦРУ надавало великого значення тим партіям, які воно вважало ефективними у військовому відношенні. У зв'язку з цим партія Хікмат'яра отримала пріоритет, але питання про її ефективність залишився у Вашингтоні відкритим. Лідери опору направили делегацію на наступний раунд Женевських переговорів у 1986 році на чолі з Бурхануддіном Раббані. Вони також відвідали Білий дім, щоб зустрітися з Рейганом. [34]

Женевські переговори, які були припинені з 1983 року, отримали новий поворот у наступних раундах 1985 та 1986 років. На цих переговорах Горбачов погодився приєднатися до США в якості гаранта, що раніше було відкинуто Кремлем. [34] У той час як у Вашингтоні дебати з приводу гарантій залишалися спірними. США не були готові говорити про гарантії, поки не буде дано графік виходу радянських військ з Афганістану. Широко поширена у Вашингтоні оцінка полягала в тому, що не було ніякої перспективи або шансу на виведення радянських військ. Щоб здобути військову перемогу, він також запропонував озброїти моджахедів ракетами “Стінгер”. ЦРУ хотіло використовувати цю зброю для протидії Радянському розгортанню штурмових вертольотів Мі24 і Мі25 в Афганістані. Рішення про постачання “Стінгерів” було суперечливим, і американська армія побоювалася, що “Стінгерів” недостатньо для її власних потреб. Деякі чиновники переживали, що “Стінгери” потраплять до рук

радянських бійців, тоді як інші не хотіли втрачати "правдоподібну спростування" і наполягали на тому, що введення такого високотехнологічного американського озброєння проти радянських військ може спровокувати небезпечну радянську реакцію проти Пакистану. Але ISI наполягала на тому, щоб ЦРУ поставляло "Стінгери", які були необхідні для ефективної атаки на головну ціль. ISI мав рацію у своїй вимозі щодо "Стінгерів", оскільки ця зброя зменшила радянську повітряну перевагу на полі бою і виявилася ідеальною для афганського середовища.[34]

За допомогою програми доктрини Рейгана, постачання "Стінгерів" і реалізації NSDD 166, всі були частиною американської політики під яку Рейган підняв вартість війни для Радянського Союзу в Афганістані, в той час як Горбачов провів огляд радянської політики відповідно до його "новим мисленням" і сказав, що контр революція і імперіалізм перетворив Афганістан в кровоточить рану. Він змінив політику через вартість інтервенції в Афганістан, яка склала понад \$ 1 млрд на рік. Він також запропонував змінити керівництво в Кабулі, оскільки нинішній лідер не зміг впоратися з ситуацією.

Перша зустріч на вищому рівні з афганського питання між Рейганом і Горбачовим відбулася в Женеві в листопаді 1985 року. Рейган повторив свою вимогу про вихід, щоб покращити стосунки. Горбачов відповів позитивно, але він також поскаржився на небажання Державного департаменту співпрацювати під час Женевських переговорів, які відкинули запропонований порядок денний угод, назвавши його передчасним.

Насправді Держдепартамент не дуже серйозно поставився до пропозиції Горбачова через колишню політику Радянського Союзу. Щоб перевірити намір Горбачова про виведення військ, держсекретар Джордж Шульц попросив цільову групу розробити спосіб. Оперативна група рекомендувала "високу ціну за гарантії радам" і вимагала, щоб Ради відповіли, встановивши дату виведення військ. Однак Держдепартамент погодився з роллю гаранта, якщо центральне питання виведення військ і його зв'язок з іншими питаннями врегулювання будуть розглянуті і вирішені належним чином. В умовах

врегулювання гарантія означає припинення допомоги, коли почнеться виведення коштів. США прийняли цю пропозицію, оскільки не передбачали можливості виведення радянських військ. Вона також вимагала, щоб Горбачов продемонстрував свою щирість щодо виведення військ на наступних Женевських переговорах, оголосивши терміни виведення своїх військ.

Усі питання були врегульовані на наступних Женевських переговорах 1986 року, за винятком часових рамок та тимчасового уряду. Горбачов повідомив Наджибуллу, який змінив Кармаля, що ради не будуть втручатися в Афганістан. Так, Наджибулла запропонував лідерам моджахедів сформувати коаліційний уряд, але всі лідери одноголосно відкинули цю пропозицію.

Кордовез запропонував створити коаліційний уряд, що включає афганських моджахедів, біженців, окремих афганських діячів, НДПА та вигнаних афганських лідерів, але ця пропозиція була відхилена Вашингтоном, Ісламабадом та моджахедами, і вони виключили будь-який діалог з НДПА або будь-яку роль для колишнього короля Захір-Шаха. Сполучені Штати хотіли створити альянс, заснований на Пешаварі, як тіньовий уряд, який міг би взяти верх після виведення військ. Ця політика була розроблена в 1987 році, оскільки Вашингтон сподівався, що комуністичний режим впаде незабаром після виведення радянських військ. Це припущення було прийнято за доповідями ЦРУ.[19]

Горбачов направив до Держдепу повідомлення про те, що наступні переговори про виведення військ і в гарантії миру будуть остаточними на конференції у Вашингтоні. У 1987 році говорилося і про те, що в період виведення військ СРСР не братиме участі в бойових діях.[19] Вашингтон зажадав зняти питання про виведення військ з внутрішнього врегулювання Афганістану, і Горбачов погодився.

Рейган і Горбачов провели зустріч у грудні 1987 року, щоб вирішити спірні питання, але Рейган перетворив Женевську кінцівку гри на американське політичне питання. Він відмовився пов'язувати надання допомоги моджахедам з виведенням військ, так як не хотів “залишати їх

напризволяще Кабульського режиму”. Ця ситуація була створена в результаті нерозуміння зобов'язань США По відношенню до Кордовезу в грудні 1985 року, коли ООН і Радянський Союз обидва прийняли гарантії про припинення допомоги моджахедам, лише коли почнеться виведення військ. Посадова особа Держради національної безпеки, який схвалив це рішення, незабаром помер, і Рейган не потрудився побачити деталі і зміст угоди. Так, він відмовився прийняти проект 1985 року, що стосується припинення допомоги.

Вашингтон мав більше переговорних важелів у нещодавно виявленій позиції. Це змусило Радянський Союз погодитися з американською вимогою про те, щоб опір і Кабульський режим отримали симетричне ставлення: допомога моджахедам не припиниться, поки не закінчиться допомога Кабульському режиму. Це також змусило ради відмовитися від ув'язки графіка виведення військ і коаліційного уряду. Горбачов був готовий прийняти вимогу Вашингтона, оскільки його намір був очевидний з його діалогу з Кордовесом, коли він сказав, що росіяни були дуже засмучені своїми афганськими друзями, які не дозволяли вивести війська, але Ради про них не подбали.

Коли радянська загроза зменшилася, розбіжність інтересів зменшила вплив Пакистану на США, і Вашингтон проігнорував вимогу Ісламабаду про тимчасовий уряд моджахедів.[49] Зія підозрював, що наддержави уклали угоду за його спиною. США дали Москві за столом переговорів те, чого їй не вдалося домогтися на полі бою. Головним інтересом США було виведення радянських військ, і він не мав прямого інтересу в регіоні. Так що про післявоєнні наслідки він не турбувався.

Вашингтон привітав заяву Горбачова від 15 лютого 1988 року про виведення військ, яке мало розпочатися 15 травня 1988 року і триватиме десять місяців. Бажання Вашингтона щодо короткого графіка і “певної дати” виведення військ також було виконано. Нарешті обидві наддержави були готові підписати заключний раунд Женевських угод і переговори почалися 2 березня 1988 року, але тривали повільно. Радянський Союз погодився вийти протягом дев'яти місяців. Питання про формування тимчасового уряду не

обговорювалося. Кордовес пообіцяв туманною заявою надати майданчик для формування афганський уряд на широкій основі.[19]

Обидві наддержави погодилися прийняти “позитивну симетрію”: якщо Ради продовжать озброювати Кабул, США також продовжать надавати допомогу моджахедам. Вашингтон хотів від Москви більшого, нічого не даючи натомість. Москва прийняла пропозиції Вашингтона про терміни виведення військ і допомоги режиму Кабула.

Сполучені Штати погодилися грати роль гаранта на власних умовах. Ради були розлючені верховенством Америки, але Горбачов твердо вирішив відступити і навіть він не наполягав на припиненні вогню як умові відступу, але він заявив, що його війська мають право на помсту, якщо напади будуть здійснені в процесі відступу.

Політика США по відношенню до третього світу завжди служила своїм власним інтересам з відтінком домінування. Рейган поставив Зія-уль-Хаку питання про те, “як пакистанські лідери поставляться до свого зобов'язання порушити угоду”. Його питання було обумовлено колишньою роллю Пакистану, в якій він служив каналом для поставок американської допомоги моджахедам. Зія відповів, що вони просто збрехають про це, так як заперечують свою діяльність вже вісім років. За словами Шульца, Зія сказав Рейгану, що мусульмани мають право брехати в добрій справі.

Після постановки всіх питань Женевські угоди були підписані 14 квітня 1988 року[19] міністрами закордонних справ Афганістану, Пакистану, Радянського Союзу та Державним секретарем США. Пакистан і Сполучені Штати заявили з цього приводу, що їх підписання не означатиме визнання Кабульського режиму. США заявили, що “зобов'язання, взяті на себе гарантами, симетричні” і що вони мають право надавати моджахедам військову допомогу. Ці угоди забороняли як Афганістану, так і Пакистану втручатися у внутрішні справи країни. Прикордонне питання буде вирішуватися нейтральною фразою: "обидві держави повинні утримуватися від загрози силою або її застосування, з тим щоб не порушувати кордони один

одного". Як гаранти, обидві наддержави погодилися утримуватися від будь-яких форм втручання. Офіційна роль була відведена ООН[19] по поверненню біженців. Згідно з цими угодами, Радянський Союз вперше вийшов з "братньої" держави. Радянський журнал звинувачував верхівку в тому, що рішення кількох членів Політбюро на чолі з Брежневим принизило ради. Сполучені Штати Америки в якійсь мірі взяли помста за В'єтнаму у СРСР, які втратили величезну кількість життів і зброї, як американці у В'єтнамі вони нічого не отримали з Афганістану.

Інтерес США до післявоєнного відновлення Афганістану обмежувався вираженням їх занепокоєння у створенні та підтримці стабільного уряду. Головною метою США було ослаблення Радянського Союзу. Таким чином, він підтримував опір через Пакистан і направляв допомогу до моджахедів. Пакистан бачить можливість досягнення певної стратегічної глибини шляхом здійснення дружнього ісламського режиму. І Вашингтон, і Ісламабад вважали, що Горбачов вивів свої війська через страх перед військовою поразкою. Після виведення військ участь США почала випаровуватися. Країна, яка стала еталоном для перемоги над комунізмом, сильно постраждала після відходу Червоної Армії. Афганістан втягнувся в повоєнні бої між різними угрупованнями, які боролися проти розширення комуністичного правління прихованим і явним чином за підтримки США та інших країн. Ці групи обернулися одна проти одної за відсутності спільної загрози. Ці фракції не домовилися про довгострокову угоду про розподіл влади. Їх жага влади призвела до подальших руйнувань і страждань афганців і спричинила велику нестабільність у цій спустошеній війною країні.[19] Всі афганці серйозно постраждали в цій боротьбі за відновлення свободи. Значна частина населення була позбавлена життя і кінцівок через всіляких мін, мін-пасток та інших смертоносних пристосувань. Ці вибухові пристрої були розкидані в районі, щоб зменшити мобільність піших бійців обох сторін. Але головними жертвами стали безпорадні цивільні особи і ні в чому не винні діти. Майже мільйон афганців загинули, і близько шести мільйонів афганців були змушені шукати

притулку в інших країнах. Вся його інфраструктура отримала жахливий збиток.[19]

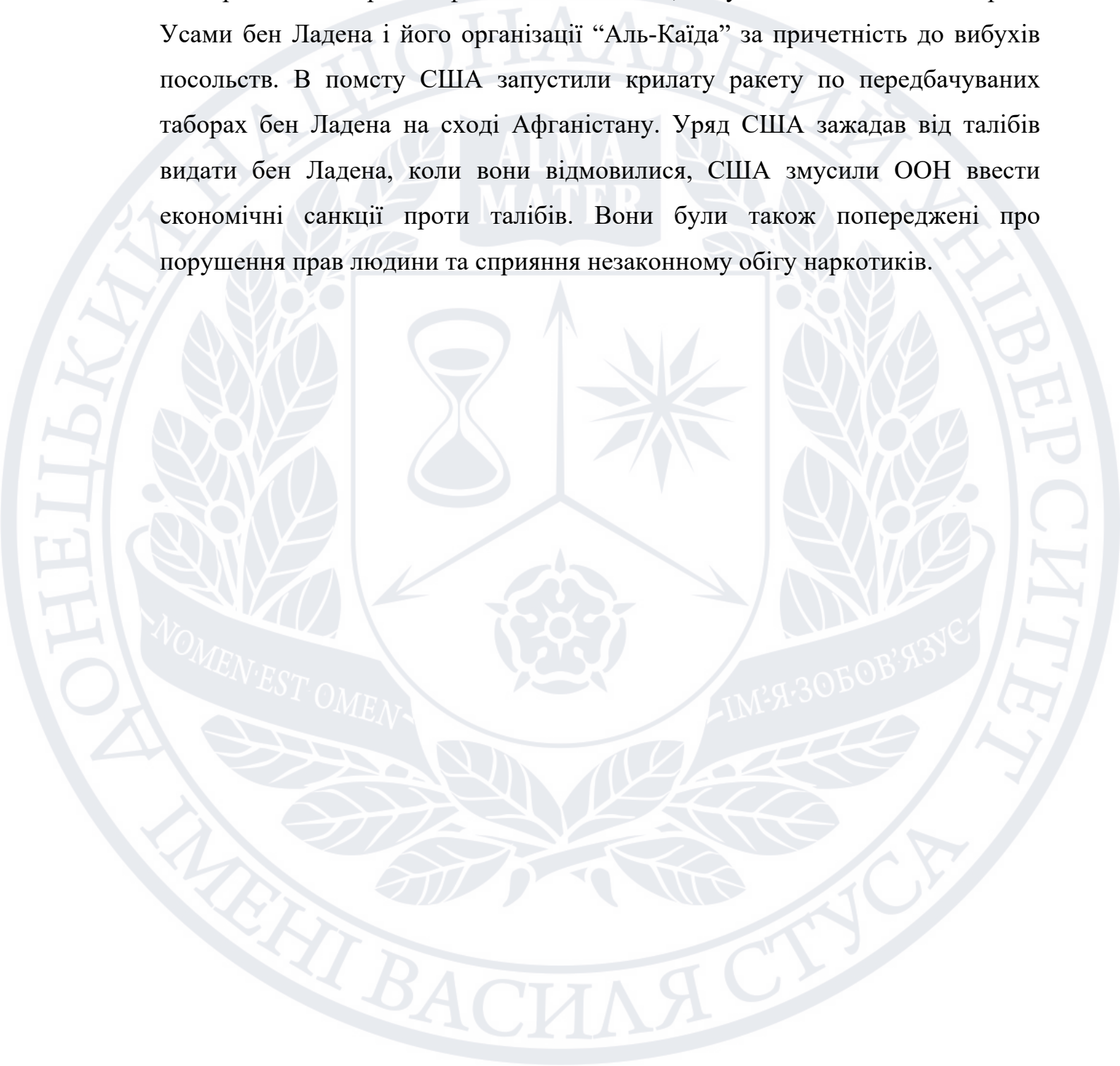
Закінчення Холодної війни та нездатність моджахедів сформувати свій уряд в Афганістані змінили ситуацію для американських політиків, які почали розвивати відносини співпраці з радами. Обидві наддержави прагнули до врегулювання регіональних конфліктів.

Політика Горбачова зменшувала суперництво сходу і заходу, що послаблювало напруженість між жорсткими радами і американцями. Горбачов відмовився від політики військового протистояння зі США з метою реструктуризації радянської економіки, що призвело до підписання Женевських угод у квітні 1988 року.

З квітня 1992 по 1994 рік в результаті братовбивчої боротьби афганців загинуло понад двадцять тисяч осіб. США підкреслили, що ООН повинна принести мир в Афганістан, але вона відмовилася грати роль посередника. США дотримувалися думки, що бойові дії в Афганістані не можуть припинитися до тих пір, поки не буде зовнішнього втручання сусідніх держав. Америка, сама була найбільшим постачальником зброї і засобів в розпалювання проксі-війни на афганській землі, тепер стала критикувати втручання і залучення зовнішнього світу у внутрішні справи Афганістану. Зникнення самого СРСР із земної кулі дозволив США вийти із зони, яка більше не мала для нього стратегічного значення. Співпраця між наддержавами щодо Афганістану стала далекою перспективою. Але поява нової сили-Талібану, знову відродила інтерес США до Афганістану.

Вашингтон хотів політичної стабільності в Афганістані, тому він докладав зусиль до миру і намагався покласти край конфлікту шляхом рішення, яке могло б бути прийнятним для всіх угруповань. Уряд США також розглядав Талібан як джерело стабільності в Центральній Азії, який дозволить побудувати нафтопровід через Центральну Азію. Цей проект був відкинутий тільки тоді, коли таліби відмовилися прийняти умови США, ця енергетична безпека перетворилася на військову. США звинуватили Усаму бен Ладена,

багатого саудівського емігранта і героя афганського джихаду у вибухах американських посольств в Кенії і Танзанія 7 серпня 1998 року вбила 224 людини і поранила 4500. США звинуватили талібів в приховуванні терористів і створенні їх таборів в Афганістані і заявили, що у них є вагомі докази проти Усами бен Ладена і його організації “Аль-Каїда” за причетність до вибухів посольств. В помсту США запустили крилату ракету по передбачуваних таборах бен Ладена на сході Афганістану. Уряд США зажадав від талібів видати бен Ладена, коли вони відмовилися, США змусили ООН ввести економічні санкції проти талібів. Вони були також попереджені про порушення прав людини та сприяння незаконному обігу наркотиків.

РОЗДІЛ 3

3.1 Політика адміністрації Джорджа Буша-молодшого та початок операції НАТО “Незмінна свобода”

Протягом усіх цих років США посилювали свій тиск на талібів, знову заявляючи про свою вимогу передати бен Ладена або зіткнутися з наслідками. Введення санкцій було частиною цієї стратегії. США націлилися на талібів з іншого приводу і спробували замінити їх, використовуючи різні карти колишнього короля, в тому числі етнічні, НАТО і остаточний підсумок прийшов у вигляді військового нападу на Афганістан, оскільки США вважають талібів відповідальними за терористичні атаки.

Терористичні атаки 11 вересня 2001 року на Нью-Йорк і Вашингтон кардинально змінили весь сценарій, і США знову переглянули свою політику щодо Афганістану і почали війну з тероризмом.

Реакція адміністрації Буша на терористичні акти 11 вересня 2001 року розширила президентську владу в питаннях національної безпеки. Буш перетворився з президента з сумнівною легітимністю, який був обраний на спірних виборах, щоб взяти на себе величезні президентські надзвичайні повноваження, визначаючи загрозу і атакуючи ворога. Його адміністрація виправдовувала свої дії посиланням на статтю II Конституції США, яка визначає повноваження президента як головнокомандувача, а також правові дозволи, прийняті Конгресом. Після 11 вересня керівництво Буша стало об'єднуючим моментом для нації. Американський народ був схильний довіряти йому, оскільки вони вірили в його здатність підтримувати їх у безпеці. Протягом декількох тижнів після нападу рейтинг схвалення Буша зріс до 90 відсотків — найвищий зареєстрований рейтинг схвалення роботи в історії президента США.

У вівторок, 11 вересня 2001 року, Джордж Буш розпочав свій день, як і будь-який інший, читаючи Біблію, а потім розпочав ранню ранкову пробіжку. Найбільшим заголовком газети того ранку було те, що зірка баскетболу Майкл

Джордан покине пенсію, щоб возз'єднатися з Національною баскетбольною Асоціацією (НБА). Того дня Президент Буш був у Флориді, щоб відвідати початкову школу Емми Е. Букер у Сарасоті, щоб висвітлити реформу освіти. Коли він увійшов до школи, йому повідомили, що літак врізався у Всесвітній торговий центр у Нью-Йорку. На той момент це вважалося нещасним випадком. Коли він брав участь у відкритому уроці читання з дітьми, його начальник штабу повідомив йому: “другий літак вдарив по другій вежі...Америка знаходиться під атакою. Пізніше Буш писав про свою відповідь: “я прийняв рішення не стрибати відразу і не виходити з класу. Мені не хотілося лякати дітей. Я хотів спроектувати відчуття спокою...я був у достатній кількості криз, щоб знати, що перше, що повинен робити лідер — це проектувати спокій.”

Майже 3000 американців були вбиті 11 вересня. Буш призначив п'ятницю, 14 вересня 2001 року, Національним днем молитви та пам'яті. На службі, що відбулася в готичному Національному соборі Вашингтона, Буш красномовно втішав натовп: "горе, трагедія і ненависть-це тільки на час. Доброта, пам'ять і любов не мають кінця. І Господь життя тримає всіх, хто вмирає, і всіх, хто сумує. "Потім він прилетів до Нью-Йорка, щоб відвідати “Ground Zero”, місце зруйнованих веж світової торгівлі, молячись і плачучи з сім'ями. Буш вирішив звернутися до натовпу і піднявся на купу металу, що обвалився. Йому дали Мегафон, і коли люди кричали: “Ми вас не чуємо!”, Буш незмінно кричав у відповідь: “я вас чую! Решта світу чує вас...і люди, які зруйнували ці будівлі, незабаром почують нас усіх!” Теракти 11 вересня дали президентству Буша чіткий фокус: захистити американський народ всередині країни і перемогти тероризм за кордоном. Реакція адміністрації Буша на ці напади поєднувала військові дії за кордоном та рішучі оборонні заходи всередині країни.

11 вересня президент Буш швидко сформував військовий кабінет, до складу якого входили віце-президент Дік Чейні, радник з питань національної безпеки Кондоліза Райс, керівник апарату Енді Кард, Міністр оборони

Дональд Рамсфельд та Державний секретар Колін Пауелл. Основною метою військової розвідки США після 11 вересня було виявлення та усунення джерела атак. Безпосередні зусилля Джорджа Тенета, директора Центрального розвідувального управління (ЦРУ), успішно визначили Аль-Каїду, войовничу ісламську терористичну організацію, та її лідера Усаму бен Ладена. Таліби, екстремістський ісламістський режим, який контролює Афганістан, запропонували бен Ладену притулок, а Аль-Каїда навчила тисячі терористів в таборах, розташованих в цій країні. В обмін на захист бен Ладен використав своє величезне особисте багатство для підтримки талібів. Лідер повстанців був ідентифікований як загроза ще до нападів 11 вересня. ЦРУ розробило операцію з тихої нейтралізації бен Ладена до 11 вересня, але вона так і не була здійснена, оскільки бен Ладен не розглядався як загроза національній безпеці.

До 11 вересня Сполучені Штати направляли кошти ЦРУ анти-талібському угрупованню “Північний альянс” для боротьби з талібами і силами Аль-Каїди в Афганістані. Після 11 вересня військовий кабінет швидко вжив заходів щодо знищення таборів Аль-Каїди в Афганістані, але до кінця вересня адміністрація Буша ще не визначила масштаби військової відповіді на 11 вересня. Деякі з його радників виступали за широкі військові дії як в Афганістані, так і в Іраку. Його кабінет розділювався з цього питання, навіть у собі: Колін Пауелл публічно виступав проти експансії в Ірак, але Дік Чейні та Дональд Рамсфельд виступали за повалення Саддама Хусейна як частину реакції. Спочатку Буш виключав можливість поширення війни на Ірак, але він розраховував повернутися до цього питання, як тільки ситуація в Афганістані буде під контролем.[41]

Буш вважав, що загроза американській могутності втратила довіру до терористів через нерішучі відповіді на напади в 1990-х роках. Очевидно, терористи відчували, що вони мають відкрите запрошення до нападу, очікуючи лише мінімальної відплати. За словами Усами бен Ладена, американці були “паперовими тиграми”, яких можна було змусити “бігти менше ніж за добу”. Президент Буш вирішив рішуче відповісти

американськими військами в Афганістані на поразку талібів і Аль-Каїди. Конгрес прийняв спільну резолюцію, що санкціонує застосування сили проти відповідальних за напади 11 вересня, і Буш підписав її 18 вересня 2001 року. 7 жовтня США почали наносити авіаудари по військових об'єктах талібів і тренувальних таборах Аль-Каїди в Афганістані.

Військовий план генерала Томмі Френкса, який отримав назву “операція Незламна свобода”, складався з чотирьох етапів. Перший етап зв'язав спецназ США з командами ЦРУ, щоб розчистити шлях для звичайних військ. Потім Сполучені Штати розгорнули масовану повітряну кампанію зі знищення об'єктів “Аль-Каїди” і “Талібану”, а також здійснили[41] Гуманітарні повітряні десанти для доставки гуманітарної допомоги афганському народу. Третій етап передбачав введення в країну Сухопутних військ як з США, так і з країн-партнерів по коаліції, а також взаємодію з афганськими силами для боротьби з рештою бойовиками руху “Талібан” і “Аль-Каїди”. Нарешті, американські війська стабілізують ситуацію в країні і допоможуть афганському народу побудувати вільне суспільство.

На початку листопада сили спеціального призначення та Північний союз звільнили Мазарі-Шариф, стратегічне місто на півночі Афганістану; більшість великих північних міст незабаром впали, змусивши талібів відступити з Кабула в гори на півдні та сході. Хамід Карзай, лідер південних опозиційних сил, приєднався до морської піхоти, щоб взяти Кандагар 7 грудня 2001 року, змусивши решту членів талібів та Аль-Каїди втекти до східного кордону. На початку 2002 року операція “Анаконда” фактично витіснила решту бойовиків руху “Талібан” та “Аль-Каїди”. До весни 2003 року Халід Шейх Мохаммед, натхненник терактів 9/11, був схоплений[41] Аль-Каїдою. Сили продовжували зосереджуватися на повному усуненні талібів і пошуку Усами бен Ладена, який втік до Пакистану.

Адміністрація Буша незабаром зіткнулася з тим, що відновлення Афганістану буде тривалим, складним і дорогим процесом. До літа 2006 року кількість нападів по всьому Афганістану різко зросла. Багатосторонній підхід,

що залежить від міжнародного співробітництва, почав зазнавати невдачі. Буш вирішив розширити та покращити американську участь. Він вирішив вжити заходів восени 2006 року, наказавши збільшити чисельність військ приблизно з 20 000 до понад 30 000 протягом наступних двох років. Сполучені Штати більш ніж подвоїли фінансування реконструкції, збільшили чисельність Афганської національної армії, розширили зусилля розвідки і працювали над скороченням корупції в новому афганському уряді.

Після того, як більшість повстанців були вигнані з Афганістану, основна увага була зосереджена на знищенні Аль-Каїди та талібів у Пакистані. Переговори з президентом Пакистану Первезом Мушаррафом були продуктивними; він пообіцяв переслідувати терористів у межах Пакистану, і обидва уряди погодилися виключити американських солдатів з внутрішніх операцій, щоб уникнути політичної напруженості. Незважаючи на обіцянки Мушаррафа, політична криза та підготовка до потенційної війни з Індією завадили законним зусиллям. Буш не міг відправити наземні війська в країну, але Сполучені Штати посилили ракетні удари та зусилля з спостереження за допомогою безпілотних літальних апаратів проти терористів у племінних районах.

Перед спільним засіданням Конгресу 20 вересня 2001 року президент Буш заявив про новий підхід до зовнішньої політики у відповідь на 11 вересня 2001 року: “наша війна з тероризмом починається з Аль-Каїди, але на цьому вона не закінчується. Вона не припиниться до тих пір, поки всі терористичні групи світового масштабу не будуть знайдені, зупинені і розгромлені.”[16] Буш заявив, що Сполучені Штати вважають будь-яку націю, яка підтримує терористичні угруповання, ворожим режимом. У своїй промові про стан Союзу в січні 2002 року президент Буш назвав “Вісь зла”[16], що складається з Північної Кореї, Ірану та Іраку, і він оголосив все це загрозою для американської безпеки. Британські та французькі союзники не сприйняли заяву Буша з ентузіазмом, оскільки вважали мову Буша надмірно агресивною.

Ці зауваження пізніше визріли в політиці, відомій як Доктрина Буша, офіційно простежується до вересня 2002 року, коли Білий дім опублікував Стратегію національної безпеки Сполучених Штатів. Доктрина, як правило, зосереджена на трьох моментах. Перша-це Превентивна війна, в якій Сполучені Штати завдають удару по ворожій країні або терористичній групі перш, ніж у них з'явиться шанс напасти на Сполучені Штати. Він був зосереджений на стримуванні будь-якого потенційного нападника. По-друге, мова йде про односторонні дії, в рамках яких Сполучені Штати будуть діяти поодиночці, якщо це необхідно, щоб захистити себе або всередині країни, або за кордоном. Третя точка зору охоплювала поширення демократії та Свободи у всьому світі, зосереджуючись на таких концепціях, як вільні ринки, вільна торгівля та індивідуальна свобода.

Реакція на доктрину Буша була неоднозначною. Неоконсерватори всередині та поза його адміністрацією рішуче підтримували ідею Сполучених Штатів діяти самостійно для забезпечення безпеки країни та захисту американського народу — попереджувально, якщо це необхідно. Деякі опоненти вважали цю доктрину надмірно войовничою, і її акцент на превентивній війні був несправедливим. Інші вважають, що акцент на поширенні демократії по всьому світу є наївним і нереалістичним. У міру того, як ситуація в Іраку ставала все більш нестабільною, ідеї, що лежать в основі доктрини Буша, втрачали своє значення навіть в адміністрації Буша. [16]

3.2 Політика США щодо врегулювання ситуації в Афганістані за президента Барака Обама

Важливим моментом в політиці США по відношенню до Афганістану стало президентство Барака Обама, який заступив на свій пост 20 січня 2009 р.у 2011 Обама оголосив про начерки нової стратегії для Афганістану і Пакистану, були призначені генерал Маккрістал і посол Ейкенберрі, що призвело до нових зусиль з визначення та здійснення цієї стратегії в

практичному плані. Однак адміністрації Обами ще належить вирішити більшість ключових питань, які зараз формують здатність реалізувати цю стратегію.

На додаток до успадкування кризової економіки, коли він вступив на посаду, президент Обама успадкував дві війни, одну в Іраку, а іншу в Афганістані. Як ранній противник рішення президента Джорджа Буша про вторгнення в Ірак у 2003 році, Обама пообіцяв під час виборчої кампанії 2008 року якнайшвидше вивести американські війська. У лютому 2009 року він оголосив про план скорочення чисельності військ зі 160 000 до 50 000 чоловік[55] до серпня 2010 року, включаючи виведення всіх бойових сил. Решта військ, додав він, будуть виведені до кінця 2011 року. Протягом кількох років виведення військ проходило гладко, частково тому, що Обама зміг розвинути успіхи, досягнуті завдяки “сплеску” Буша в розмірі 20 000 додаткових військовослужбовців в 2007 році, що допомогло уряду Іраку відновити певну стабільність в країні. До 2012 року в Іраку було лише 150 американських військовослужбовців, і ця кількість залишалася незмінною протягом приблизно трьох років.[55]

Проте вже в перший рік свого президентства Обама прийшов до переконання, що необхідно змінити військову стратегію, з тим щоб уряд Афганістану в кінцевому підсумку змогло самостійно перемогти талібів. У червні він призначив нового військового командувача, генерала Стенлі Маккрістала, і попросив його рекомендувати новий курс дій. Маккрістал попросив ще 40 000 військовослужбовців[50] і пообіцяв розгорнути їх для підготовки афганських військ до боротьби з талібами замість того, щоб покладатися на американську міць. Після тривалої серії зустрічей, що розпочалася у вересні, Обама оголосив: промова 1 грудня 2009 року в Вест-Пойнті про те, що він схвалив короткостроковий сплеск у розмірі 33 000 військовослужбовців з умовою, що американські війська повинні почати виводитися з Афганістану в липні 2011 року. Президент незабаром звільнив Маккрістала за зневажливі висловлювання на адресу членів адміністрації і

замінив його генералом Девідом Петреусом, який розробив і здійснив успішний сплеск активності в Іраку, що надихнув нову стратегію Маккрістала в Афганістані.

Іншою передвиборчою обіцянкою Обама, пов'язаною з війною, було посилення військової активності США в Афганістані, щоб утримати екстремістський режим талібів від повернення влади і дозволити Аль-Каїді ще раз використовувати країну в якості бази терористичних операцій проти Сполучених Штатів і їх союзників. Незабаром після вступу на посаду Обама задовольнив прохання військових, спочатку висловлене в кінці президентства Буша, направити в Афганістан Додаткові 21 000 військовослужбовців, збільшивши американську військову присутність там приблизно до 60 000.[50]

Президент Обама недооцінював.[49], наскільки погано адміністрація Буша справлялася з війною на всіх рівнях і наскільки небезпечну спадщину він успадкував. Досі незрозуміло, чи знадобився час адміністрації Обама, щоб визначити свою стратегію. Однак промова президента слід розглядати у світлі того факту, що він повинен був “обнулити” практично всі аспекти планування США для Афганістану і Пакистану, щоб впоратися з нездатністю фінансувати війну протягом восьми років, надати ефективний тиск на афганське і пакистанське уряду, розгорнути адекватні сили США, агресивно домагатися єдності зусиль в НАТО/МССБ (Міжнародні сили сприяння безпеці), управляти зусиллями з надання допомоги та інтегрувати цивільно-військові операції. Результатом став вакуум влади, який таліби і “Аль-Каїда” вміло використовували, і втрата майже половини території країни в період з 2005 по 2009 рік.

США нарешті почали планувати і управляти на необхідному рівні, хоча до цих пір це повною мірою відноситься тільки до військової сторони американських зусиль. Один високопоставлений чиновник адміністрації, який служив як в адміністрації Буша, так і в адміністрації Обама, зазначив на задньому плані, що це був п'ятий великий стратегічний огляд, проведений США з початку війни, але він був тільки першим, щоб мати справу з

“конкретними шляхами, засобами і цілями” - ресурсами, планами військ і графіками, необхідними для прийняття відчутних дій. Він також зазначив, що рішення президента були прийняті тільки після 10 великих нарад з ключових питань між президентом і його командою радників, після десятків невеликих нарад і після підготовки близько 30 великих розвідувальних досліджень.

Водночас президент дійсно зберіг спрощуючий міф. Він зосередив свою увагу на “Аль-Каїді” та її філіях і підняв тему екстремістського контролю над ядерною зброєю Пакистану. Він не обговорював серйозно необхідність досягнення регіональної стабільності або вирішення питання про те, що ісламський екстремізм буде представляти собою постійну загрозу для всього регіону, як би добре ми не працювали в Афганістані і Пакистані.[50]

Справа в тому, що його рішення відображають реальність того, що війна насправді стосується не лише Аль-Каїди та її співучасників, і чи є вони “зруйнованими, демонтованими та знищеними.” Білий дім може відкинути те, що один високопоставлений чиновник назвав “волею-неволею національним будівництвом”, і відкриті зусилля по створенню неможливого рівня процесу протягом десятиліття або більше. Але нова стратегія закликає до широкого та довгострокового партнерства з Афганістаном та Пакистаном, що відображає[55] той факт, що США мають критичний стратегічний інтерес до їх впливу на регіональну стабільність. Він закликає до довгострокових відносин і допомоги, які також відображають той факт, що перемога або поразка будуть впливати на курс насильницького ісламського екстремізму в усьому світі, а також на глобальні уявлення про те, чи можна довіряти США як стратегічному союзнику.

Що стосується військових, то президент чітко дав зрозуміти, що невдалий інкременталізм адміністрації Буша закінчився. Американські війська зростуть приблизно з 32 000 чоловік на початку його правління до сил, які будуть приблизно втричі сильнішими до 2010 року. Чисельність американських військ наблизилася до 68 000 плюс додаткові допоміжні елементи і велике число підрядників. Обама так-же планував розгорнути 30

000 американських військовослужбовців через 6-8 місяців протягом 18-місячного періоду-включаючи те, що, мабуть, еквівалентно 3-4 армійським бригадним бойовим командам або двом-трьом таким армійським командам і морської експедиційної бригаді. Таким чином, їх номінальна чисельність склала 98 000 чоловік, включаючи інструкторів і персонал, задіяний в цивільно – військових операціях і наданні допомоги. Представники адміністрації також дали зрозуміти, що президент направить більше 30 000 чоловік, якщо це буде необхідно; Міністру оборони вже була надана певна гнучкість, щоб зробити таке подальше збільшення. [19]

Це військове нарощування є лише частиною стратегії, хоча жодна людина не може назвати збільшення числа цивільних осіб "сплеском" по відношенню до потреби в такому персоналі. Чиновники адміністрації заявляють, що президент прискорює збільшення числа ключових цивільних працівників з надання допомоги з 300 на початку року до 900 в грудні-січні і 975 до початку лютого 2010 року. Президент відзначив "" триваюче значне збільшення числа цивільних експертів буде супроводжуватися значним припливом додаткової цивільної допомоги. Вони будуть співпрацювати з афганцями в довгостроковій перспективі з метою зміцнення потенціалу національних і субнаціональних урядових установ і надання допомоги у відновленні ключових секторів економіки Афганістану, з тим щоб афганці могли перемогти повстанців, які обіцяють лише ще більше насильства."

Це може свідчити про найбільшу слабкість внутрішньої здатності США виконувати стратегію президента – принаймні, що стосується Афганістану – і це той, хто робить справжню глузування над такими поняттями, як "м'яка сила" та "РОЗУМНА сила".[23] Державний департамент досі не продемонстрував, що він може планувати та координувати ефективні зусилля з надання допомоги у сфері верховенства права/ розвитку поліції, управління та місцевої економічної допомоги.

Адміністрація не змогла вирішити найважливіший аспект "стратегічних комунікацій": надати американському народу і Конгресу чітку картину

прогресу у війні, широку структуру американських планів і деяку картину пов'язаних з цим термінів і майбутніх витрат конфлікту. Не було ніякої суттєвої транспарентності, і авторитет адміністрації залежить майже виключно від стрибка віри.

Після проміжних виборів 2010 року республіканці в конгресі були набагато більше зацікавлені у внутрішній політиці, ніж у зовнішній, що дозволило президенту Обамі домогтися повного виведення американських військ, принаймні в плані активних бойових дій, з Афганістану до 2014 року. Чисельність американських військ в Афганістані, яка досягла свого піку в 97 000 чоловік в 2011 році, неухильно знижувалася до приблизно 12 000 чоловік в 2015 році, перш ніж зрівнятися з цією цифрою, оскільки президент неохоче визнав, що кампанія по розгрому талібів ще не була виграна. Підкріпленням вірчих грамот Обами з військових питань стало вбивство 2 травня 2011 року лідера "Аль-Каїди" Усами бен Ладена командою морських котиків.[19] Розвідувальні служби дійшли висновку, що бен Ладен, ймовірно, переховувався в житловому комплексі поблизу Абботтабада, Пакистан. Не маючи впевненості в цьому питанні і розуміючи ризики, пов'язані з військовим ударом, Обама тим не менше віддав наказ про атаку, яка була успішною. Відзначаючи смерть бен Ладена, американці аплодували рішучості та розсудливості президента.

Навіть після того, як американські солдати вбили бен Ладена в травні 2011 року і почали виведення військ з Іраку і Афганістану, президент розширив стратегічне розгортання сил спеціального призначення і безпілотних літальних апаратів в рамках "секретної війни" проти підозрюваних терористів. Крім того, Білий дім приєднався до НАТО, щоб допомогти лівійським повстанцям покласти край правлінню диктатора полковника Муамара Каддафі. Адміністрація стверджувала, що резолюція військових властей, яка вимагає від президента доповідати Конгресу, коли він розгортає американські війська, не застосовується, тому що стан "військових дій" не існує. [21]

Обама та його команда національної безпеки стверджували, що вони застосували новий підхід до війни, який спирався на багатонаціональні, а не односторонні дії, а також хірургічні повітряні та спеціальні удари, а не на масове розгортання військ. Однак опора адміністрації на бомбардування, а не на наземні війська в Лівії позбавила її будь-яких засобів для зменшення хаосу, який виник після вбивства Каддафі. Одним з сумних наслідків став напад Радикальної натовпу на дипломатичний комплекс США в лівійському місті Бенгазі, в результаті якого були вбиті чотири американських чиновника.

3.3 Взаємодія США з іншими міжнародними акторами з афганської проблеми

Взаємодія з Іраном

Тегеран бойкотував Лондонську конференцію з Афганістану, в якій взяли участь 66 країн, головним чином через звинувачення Ірану в тому, що Великобританія розпалює антиурядові протести в Ірані і що Сполучені Штати і Великобританія перешкоджають ядерному прогресу Ірану. Однак двома днями раніше Іран був присутній на зустрічі "друзів і сусідів Афганістану" в Стамбулі, на якій також були присутні офіційні особи з Великобританії, [20]Сполучених Штатів, НАТО і Європейського Союзу, з тим щоб домогтися "єдиної думки" напередодні Лондонської конференції. Таким чином, незважаючи на те, що Тегеран висловив національну територіальну стурбованість у зв'язку з тим, що Сполучені Штати почали збільшувати чисельність своїх військ в Афганістані, Тегеран не виключив дипломатичних контактів з Вашингтоном. [19]

Афганістан та Іран мають один з найжвавіших торгових кордонів у регіоні та розмовляють подібними мовами; близько півмільйона афганських біженців все ще живуть в Ірані. Як регіональна держава та сусідня держава, Іран має стратегічну частку в Афганістані. Колишній співробітник ЦРУ

Роберт бер пояснює:, Афганістан вже давно є джерелом нестабільності і стратегічного інтересу для Ірану. За часів шаха та аятоли Хомейні Іран продемонстрував, що вживатиме практично будь-яких заходів, щоб утримати західний Афганістан від рук Своїх ворогів. Наприклад, в 1996 році Рада національної безпеки Ірану на екстреному засіданні проголосувала за вторгнення в Афганістан і захоплення Герата, щоб зупинити просування талібів на Іранський кордон. Зрештою, загроза талібів спала, і Ірану не потрібно було втручатися, але голосування було свідченням прихильності Ірану зберегти цю частину Афганістану принаймні нейтральною.[23]

Після терактів 11 вересня Іран сприяв вторгненню США в Афганістан і брав участь у міжнародних зусиллях щодо створення нового афганського уряду. Високопоставлений Іранський дипломат описує процес прийняття рішень в Ірані відразу ж після терактів 11 вересня: “ми свідомо вирішили не обмежувати наше співробітництво по Афганістану і не ставити його в залежність від зміни політики США, помилково вважаючи, що наслідки будуть настільки значними, що це автоматично змінить характер відносин між Іраном і США.” Співпраця США та Ірану була безпрецедентною, але в наступні роки адміністрація Джорджа Буша-молодшого вирішила не продовжувати предметний дипломатичний діалог з Тегераном щодо Афганістану, поки Іран не змінить свою поведінку щодо ядерного розвитку. Можливо, в 2002 році Сполучені Штати могли б дозволити собі ігнорувати інтереси Ірану в Афганістані. Однак через вісім років, з наближенням першого десятиліття XXI століття, ситуація змінилася.[19] Є ознаки того, що неугодні елементи всередині іранського уряду, імовірно Корпус вартових ісламської революції, надають підтримку талібам у відповідь на передбачувані загрози з боку Сполучених Штатів. Стратегія США, яка не включає конструктивну роль Ірану в Афганістані і одночасно послаблює його деструктивну роль, може не увінчатися успіхом і ще більше підірвати майбутні відносини. Хоча залучення Ірану буде нелегкою справою, Афганістан надає обом країнам можливість

досягти деяких практичних стратегічних цілей незалежно від інших більш укорінених зовнішньополітичних суперечок.

Після терактів 11 вересня ситуація змінилася. За словами Кеннета Поллака, колишнього аналітика ЦРУ з розвідки на Близькому Сході, в той час як члени групи “шість плюс два”, такі як Росія і Пакистан, виступали проти вторгнення США в Афганістан, Іран підтримав цей план. Офіційні особи зі Сполучених Штатів та Ірану почали зустрічатися поза рамками форуму “шість плюс два” для розробки плану по поваленню режиму талібів. Ці зустрічі стали відомими як Женевська контактна група, і хоча німці, італійці та організація Об'єднаних Націй забезпечили певне політичне прикриття для цих дискусій, група зосередилася на співпраці між США та Іраном щодо Афганістану. Іран не надав достовірних розвідданих щодо руху “Талібан”, він заарештував і депортував сотні бойовиків “Аль-Каїди” і “Талібану”, які проникли в країну в пошуках притулку.

Взаємодія з Пакистаном

Американсько-пакистанське партнерство у війні в Афганістані було одночасно складним і комплексним. Поки пакистанські військові співпрацювали зі своїми американськими колегами і самі зазнали величезних втрат, вони чинили опір американському тиску, щоб діяти проти видатних антиамериканських груп, що діють в Афганістані з території Пакистану. З точки зору Заходу, Пакистан свідомо веде “подвійну гру” в Південній Азії, вибираючи і відбираючи ті воєнізовані формування, які повинні стати мішенню, залишаючи осторонь тих, хто несе пряму відповідальність за загибель західних сил в Афганістані. Спантеличені цим, західні аналітики часто запитували, чому Пакистан не потрапив до списку недружніх країн для США.

Ключовим моментом розбіжності між Пакистаном і Сполученими Штатами було поводження з афганськими повстанськими групами і кадрами “Аль-Каїди”,^{[44][45]} які шукали притулку в племінних районах Пакистану,

щоб уникнути військових операцій США в Афганістані. Пакистан побоювався, що всі зусилля, спрямовані проти цих груп — до числа основних афганських угруповань відносяться афганський Талібан мулли Омара, мережа Хаккані і “Хізб-і-Ісламі”. Вони звернуться проти пакистанської держави. Занепокоєння Пакистану щодо реакції було посилено, коли держава зіткнулася з крайньою опозицією до рішення президента Первеза Мушаррафа 2002 року відправити армію до племінного регіону. Пакистанські племінні райони відрізняються тим, що громадяни з цього регіону жорстоко протистоять будь-якому вторгненню центрального уряду в Ісламабад; завжди існувало принципове розуміння того, що пакистанська армія не буде направлена в племінні райони без дозволу племен. Крім того, в регіоні переважають культурні міркування; тому, хоча афганські Бойовики та бойовики “Аль-Каїди”[45] не були запрошені пакистанськими племенами, як тільки вони шукали притулку, племінні звичаї не дозволяли племенам відмовляти їм. Таким чином, місцеві жителі розцінили схильність пакистанських військових нападати на цих “гостей” як порушення довіри.

Існує також і зовнішній вимір, який відіграє важливу роль у Стратегії Пакистану. В Афганістані Пакистан втратив Дружній уряд з відходом талібів. Новий афганський уряд, очолюваний президентом Хамідом Карзаєм, до недавнього часу був рішуче налаштований проти Пакистану і відкритий для того, щоб дозволити індійцям проникнути на афганську територію. Це зруйнувало два фундаментальні стовпи пакистанського розрахунку безпеки: запобігання оточенню Пакистану Індією та збереження дружнього уряду в Афганістані. Було небажання адміністрації Буша вирішувати ці проблеми, що видно з його ставлення до підтримки твердої політики Президента Карзая щодо Ісламабаду, а також активних зусиль Вашингтона налагодити контакти з Індією, ігноруючи вимоги Пакистану, що ще більше дратувало Ісламабад. У 2003-2004 роках заколот талібів в Афганістані також, як видається, був близький до поразки. З точки зору Пакистану, його сусід вислизає з-під його

контролю, і перспектива антагоністичного Афганістану стає реальною. Пакистан був осторонь того, що на той час здавалося кінцевою грою.[21]

Без будь-яких інших союзників в афганському політичному спектрі афганські повстанські групи залишалися очевидною і єдиною базою підтримки Пакистану, якщо він мав шанс повернути свої позиції в Афганістані. Це ще більше посилювало небажання Пакистану нападати на ці групи. Насправді Пакистан був зацікавлений в тому, щоб закрити очі на їх дії в Афганістані, і за деякими даними навіть активно підтримував їх зусилля в спробі підвищити Західні витрати. У ретроспективі західні союзники Пакистану недооцінювали потенціал Ісламабаду впливати на події в Афганістані. Вони також недооцінили неминучу відмову Ісламабаду від будь-якого результату, який залишить Індію у вигазі. Дійсно, як і сподівався Ісламабад, численні Західні невдачі в Афганістані після 2004 року, розділена увага Вашингтона між Іраком та Афганістаном, повідомлені зв'язки між афганськими повстанськими групами та філією Аль-Каїди в Іраку та здатність першого діяти з пакистанської території перетворили Західні успіхи та змусили Пакистан повернутися до рівняння.

Взаємодія з Росією

З 11 по 12 липня 2019 р спеціальний представник США з примирення в Афганістані Залмай Халілзад зустрівся в Пекіні з високопоставленими дипломатами з Росії, Китаю і Пакистану, щоб обговорити врегулювання війни в Афганістані. Американські чиновники сприйняли саміт прихильно, і Халілзад заявив, що результат переговорів був "дуже позитивним." Після завершення переговорів всі чотири країни дійшли згоди про необхідність "постійного припинення вогню, яке починається з внутрішньоафганських переговорів." [45]

Оскільки Росія і Сполучені Штати зіткнулися по Афганістану через передбачувані звинувачення поставок зброї талібам Москвою і готовність Кремля провести мирні переговори, що виключають уряд президента

Афганістану Ашрафа Гані, продуктивний діалог між американськими і російськими дипломатами в Пекіні став важливою віхою. Незважаючи на ці переговори і недавні заяви з боку США. Держсекретар Майк Помпео і президент Росії Володимир Путін визнали цінність американо-російського діалогу щодо Афганістану, проте предметне співробітництво між двома країнами щодо припинення війни залишається невловимим.

Найбільш спірним питанням, що розділяло американську і російську перспективи, було питання про виведення американських військ з Афганістану. Оскільки Сполучені Штати, Росія і Китай вже обговорювали потенційне виведення американських військ, якщо б таліби пообіцяли не приховувати терористичні угруповання, Москва сподівалася, що угода з талібами з цього питання змусить США повністю піти з Афганістану. Проте російська перспектива отримала мало уваги у Вашингтоні, оскільки США заклики президента Дональда Трампа 2 липня до довгострокового збереження "дуже сильної розвідувальної присутності", в Афганістані підкреслили перевагу американських військових, обмеженому виведенню військ.[27]

Ця прірва в перспективах забезпечила те, що коментарі Трампа від 2 липня були негативно сприйняті в Москві. Висвітлення подій в російських державних ЗМІ висвітлювало протиріччя між політикою Трампа в Афганістані і його прагненням не допустити того, щоб Сполучені Штати стали світовим поліцейським. Трампа була мотивована тиском з боку Конгресу і його стурбованістю тим, щоб уникнути "помилки", які можуть поставити під загрозу його перспективи переобрання. Дмитро Міхеєв, відомий російський коментатор по США в Foreign Policy, заявив, що заява Трампа показала, що його нинішня Афганська політика не відрізняється від політики попередніх адміністрацій.[44]

Взаємодія з Туреччиною

Туреччина прагнула розширити свою роль в Афганістані, роблячи узгоджені зусилля по активізації дипломатичних, розвиваючих і військових

дій в країні. Розмах і масштаб інтересів Туреччини в Афганістані була вираженням трансформації турецької зовнішньої політики в останні роки. Прагнучи до регіонального лідерства, Туреччина намагалася розширити свій вплив за рахунок активної участі в різних сусідніх регіонах. Регіон Афпак не є винятком, і дипломатичні ініціативи Туреччини в першу чергу спрямовані на поліпшення двосторонніх відносин між Кабулом і Ісламабадом. Анкара твердо вважає, що вона має чіткі переваги перед іншими сторонніми посередниками в цій посередницькій ролі, головним чином через спільну ісламську релігію, добрі стосунки з обома країнами та відсутність місцевих фаворитів у їхніх внутрішньополітичних питаннях. Хоча напад США на режим талібів у 2001 році не був популярним у країні, Туреччина вирішила запропонувати війська місії Як держава-член НАТО і з тих пір зберігає військову присутність в Афганістані.[20]

Хоча взаємодія Туреччини з Афганістаном з 2001 року здійснювалася в основному в контексті НАТО, президент Реджеп Тайп Ердоган прагнув дистанціюватися від очолюваних США військових зусиль проти талібів. Фактично, турецький уряд вважає, що примирені елементи руху “Талібан” повинні бути включені в Афганський політичний мейнстрім і що Афганістан не може бути умиротворений без зміцнення співпраці між Афганістаном і Пакистаном. Візит Ердогана до Кабула у 2014 році безпосередньо після суперечливих афганських президентських виборів підтвердив стратегічні інтереси Анкари та відносно нейтральну позицію щодо Афганістану. Під час візиту президента Афганістану Ашрафа Гані до Туреччини в грудні 2015 року, Ердоган повторив: що “проблеми Афганістану - це наші проблеми, і їх успіх - це наш успіх”, запевняючи при цьому, що турецькі війська будуть залишатися там стільки, скільки забажає Кабул. Ця політична позиція може бути витлумачена з натяком на почуття “історичної відповідальності” Туреччини перед Кабулом і сприйняття її ролі як великої регіональної держави.

РОЗДІЛ 4

4.1 Особливості політичної обстановки в Афганістані і динаміка регіональної ситуації

У центрі уваги-Регіон, що простягається через Центральну та Західну Азію до Індійського субконтиненту, із спільним корінням, і його частини значною мірою перетинаються в Афганістані. Історично це сухопутний міст, по якому перетиналися великі держави в гонитві за імперськими амбіціями і комерційними цілями. Він виявився життєво важливим для вирішення долі армій греків, арабів, персів, монголів і зовсім недавно радянських і американських військ. Сьогодні існує багато, що об'єднує Афганістан в соціальному плані з цим регіоном. Різноманітне населення країни пуштуни, таджики і узбеки, зокрема, припускають тісні етнічні, мовні, релігійні та культурні зв'язки, які підтримуються з державами, які межують з Афганістаном. Незважаючи на те, що країни регіону охоплюють різні національності та етнічні групи, вони також багато в чому мають спільне майбутнє, в якому відроджений Афганістан може сприяти підвищенню їхніх шансів на мир і процвітання. Мухаммед Ікбал, пакистанський національний поет, одного разу назвав Афганістан "биттям серця Азії". Як часто кажуть, Афганістан знаходиться в небезпечному сусідстві. Відповідальність за більшу частину політичної нестабільності та бідності свого народу можна віднести до зовнішніх сил, які прагнуть реалізувати власні стратегічні, ідеологічні та економічні інтереси в країні. Близькі та віддалені сусіди Афганістану регулярно втручалися в його політику та економіку. Іноземці іноді діяли від імені внутрішніх клієнтів організовували, і озброювали їх, щоб домінувати на великих ділянках країни. Хоча таким чином, афганці, відомі своїм опором іноземним вторгненням, не можуть бути звільнені від відповідальності за більшу частину братовбивств і руйнувань, що мали місце в останні десятиліття. Проте загострююча роль зовнішніх держав, ближніх і далеких, також зробила громадянські конфлікти більш стійкими і смертоносними.

У регіоні, який загалом є суперечливим, зовнішнє суперництво, а також внутрішні заворушення серед сусідів можуть легко виплеснутися на афганську землю. Політична нестабільність в Узбекистані чи Таджикистані, радикалізація Пакистану, військові дії США проти Ірану та чергова велика війна між Пакистаном та Індією можуть мати сильний вплив на Афганістан. Протягом деякого часу і пакистанські, і Індійські розрахунки включали в себе отримання переваги в Афганістані. Прагнення до стратегічної глибини домінувало в пакистанському мисленні з кінця 1980-х. Афганістан був покликаний забезпечити безпечну гавань для пакистанських сил у разі конфлікту з Індією. Співпрацюючи, якщо не повністю супутникова Афганська держава також забезпечить гарантії того, що Індія або будь-які сили, пов'язані з Нью-Делі, не становлять загрози Пакистану через його північно-західний кордон. Підтримка справи чистої Ісламської держави в Афганістані не тільки обіцяла нейтралізувати пуштунський іредентизм, але й допомогла підготувати та прищепити джихадистів для боротьби з Індією в Кашмірі.

Регіональна конкуренція між Пакистаном та Іраном також переноситься в Афганістан. У той час як втручання інших країн приходило і йшло, коли це було доцільно, ці два сусіди залишалися постійними втручаннями у внутрішні справи Афганістану. Хоча вони, як правило, припиняють свої розбіжності, невдоволення Пакистаном Ісламської Республіки Іран безпосередньо пов'язане з військовим партнерством Ісламабаду зі США та тісними економічними та культурними зв'язками з Саудівською Аравією. У середині Пакистану відбуваються релігійні напади на шіїтів. Суніти ініціювали іранські таємні операції від імені своїх одновірців, і обидві країни підозрюють одна одну в участі в заколотах серед відповідних етнічних груп белуджі. Стратегічне суперництво між Пакистаном та Іраном також підживлюється їх взаємними ядерними програмами, незважаючи на можливу шахрайську роль, яку пакистанські вчені відіграли у сприянні ядерному розвитку Ірану. Багато проблем Афганістану, які часто розглядаються як внутрішні, також мають регіональний характер і обов'язково вирішуються за допомогою регіональних

стратегій та співпраці. Політика, яка іноді використовувалася для ізоляції країни від сусідів, що втручаються, позбавила Афганістан переваг об'єднання з сусідами для протистояння загальним загрозам і реалізації нових можливостей. Перспективи обмеження транзиту зброї та контрабандної діяльності залежать від регіональних підходів. З Афганістаном початкова точка транснаціональна торгівля наркотиками, регіональні зусилля необхідні для припинення торгівлі людьми. Незважаючи на всі побоювання щодо проникності кордонів, вільне переміщення робочої сили через кордони є джерелом необхідних навичок для відновлення Афганістану. Економічна взаємозалежність, що виникає в регіональній системі відкритого ринку, як видається, швидше за все, дасть її сусідам перевагу в забезпеченні стабільності і процвітання Афганістану.

Всі країни регіону здійснюють більшу частину своєї торгівлі за межами регіону. Всі країни регіону, а не тільки Афганістан, що не має виходу до моря, прагнуть створити альтернативні маршрути виходу на міжнародні ринки. Проекти автомобільного та залізничного транспорту також можуть сприяти внутрішньорегіональному економічному зростанню. Як зазначає Барнетт Рубін, торгівля може бути полегшена за допомогою митних процедур, які прискорюють переміщення товарів і скасовують тарифи і податки. Він також відзначає цінності гармонізації митної політики та процедури поряд із заходами щодо забезпечення безпеки кордонів. Афганістан особливо страждає від вкрай незадовільної інфраструктури. Його Дорожня система обмежена навіть в тому випадку, якщо вона відновиться до свого докризового стану. Необхідні інвестиції для будівництва та ремонту доріг і в кінцевому підсумку для будівництва внутрішньої залізничної мережі, пов'язаної з сусідніми районами Афганістану.[45]

Зовнішні інвестиції в країну залежать від задоволення потреби у розширенні водопостачання та гідроенергетики як регіонального проекту. Водні питання зосереджені на спільному використанні річкової системи Амудар'я-Пяндж на півночі, річки Гельменд на південному заході та річки

Кабул на сході. Кожен з них має вирішальне значення для розвитку сільського господарства через кордони майже з усіма сусідами Афганістану. Підвищення рівня безпеки і зміцнення правової системи в країні може сприяти залученню більшого приватного капіталу з регіону і в іншому місці.[44] Можна також зробити висновок, що якщо регіональні торговельні та інші економічні відносини між Афганістаном і його сусідами будуть заохочуватися, то за рахунок радикальних ісламістських сил будуть зміцнюватися більш прагматичні сили. Афганістан має достатньо спільних з його сусідами інтересів безпеки, щоб при міжнародному заохоченні і заступництві створення регіонального співтовариства безпеки, заснованого на чисто національних інтересах, здавалося б, було б логічним кроком. Однак для забезпечення ефективності будь-яких регіональних механізмів співробітництва з питань безпеки необхідно буде враховувати обмежені ресурси, якими володіють Афганістан, регіональні держави і міжнародне співтовариство. Кооперативний підхід, звичайно ж, буде кращим варіантом на успіх, якщо всі країни регіону будуть розвиватися економічно і просуватися до демократичних, легітимних режимів.

Афганістан був прийнятий в ряд регіональних організацій. Він належить Організації Економічного Співробітництва (ОЕС), азіатському банку розвитку (АБР) та організації Ісламська конференція. У листопаді 2005 року за підтримки Індії та Пакистану Афганістан став восьмим членом Асоціації регіонального співробітництва країн Південної Азії (СААРК). Афганістан став десятим членом ОЕС[14] (Організація економічного співробітництва) в 1992 році, коли ця група була розширена з її первісної трійки, Туреччини, Ірану та Пакистану, поряд з нещодавно народженими республіками Центральної Азії. Але крім АБР, все це організації далеко не виправдали своїх початкових надій. ОЕС розпочала низку проектів у галузі енергетики, торгівлі, транспорту, сільського господарства та контролю за наркотиками, але лише деякі з них дали вражаючі результати. Будучи регіональним форумом, SAARC[44] прагне сприяти розвитку торгівлі та співпраці з питань безпеки, включаючи

наркотики та тероризм. Прийом Афганістану може допомогти наблизити країну економічно, політично та психологічно до Південної Азії. Однак більшість спостерігачів сходяться на думці, що постійні політичні розбіжності між члени Ради уповільнюють прогрес у напрямку регіональних рішень. Таким чином, Пакистан все ще забороняє Індії транспортувати товари через свою територію до Афганістану.

Мабуть, найбільш обнадійливою ознакою регіонального співробітництва стала регіональна конференція з економічного співробітництва, що відбулася в грудні 2005 року,[45] в якій взяли участь майже всі країни в цілому регіон, який включав Індію, Туреччину та Росію. Кабульська конференція була визнана значною мірою успішною для спроб Афганістану налагодити контакт зі своїми сусідами для вирішення своїх проблем і визнання ними важливості країни для регіонального зростання. Тим не менш, сесії, підтримані країнами Великої вісімки та Світовим банком, не змогли вийти за рамки загальної угоди щодо сприяння торгівлі, транспорту та передачі енергії, а також готовності працювати разом над такими конкретними питаннями, як боротьба з наркотиками та підвищення безпеки.

Уроки, витягнуті з минулих миротворчих зусиль, підкреслювали необхідність: 1) мирного процесу, що вимагає тривалої прихильності; 2) визначення стратегічних пріоритетів для координації діяльності з досягнення спільної політичної мети; і 3) сприяння з боку третіх сторін, крім зовнішні держави, діючі в даний час в Афганістані.[55]

Проблема знаходження політичного рішення афганської війни посилювалася відсутністю чіткого аналізу проблеми конфлікту, яку необхідно вирішити, і часто конкуруючими політичними імперативами. На Заході, і особливо в США, спостерігається тенденція до розмивання руху “Талібан” і його колишніх союзників по “Аль-Каїді”, які пов'язані, але різні, що ускладнює аргументацію на користь політичної участі і діалогу.

Ця концептуальна проблема також призвела до зростання напруженості між контртерористичною політикою західних держав та їх одночасним

інтересом до початку політичного процесу, що призвело до конфлікту пріоритетів. Наприклад, передбачуваний акцент на військовій силі та операціях створює враження, що мир не є пріоритетом. З іншого боку, невдале відкриття в червні 2013 року “політичного офісу” талібів в Досі породило цинізм щодо політичного охоплення, завдало шкоди американсько-афганським відносинам і підірвало переговори щодо запропонованої двосторонньої угоди про безпеку, яка дозволить нам і міжнародним військам залишатися в Афганістані після 2014 року.[27]

4.2 Переговори США і руху “Талібан”: особливості та підсумки

29 лютого 2020 року, після більш ніж річних офіційних переговорів між представниками США і Талібану, обидві сторони уклали угоду, що закладає основу для виведення американських збройних сил з Афганістану, а також для переговорів між Кабулом і Талібаном.[44] Подальші події, включаючи низку перешкод на шляху потенційних переговорів талібів з афганським урядом, викликали питання щодо Угоди та ширшої політики США в Афганістані в майбутньому.

У промові президента Дональда Трампа в серпні 2017 року, викладає переглянуту стратегію для Афганістану, він послався на “політичне врегулювання” як результат “ефективних військових зусиль”, але не уточнив, які цілі або умови США можуть бути частиною цього передбачуваного політичного процесу. Менш ніж через рік адміністрація Трампа прийняла рішення вступити в прямі переговори з талібами, без участі представників афганського уряду. З невеликим прогресом на полі бою, адміністрація Трампа змінила давню позицію США липні 2018 року в Досі, Катар, відбулися перші прямі переговори між США і талібами на високому рівні, в ході яких пріоритетну увагу було приділено “процесу примирення, здійснюваному під керівництвом Афганістану і належить афганцям”.[27]

Призначення у вересні 2018 року Посла Залмая Халілзада, колишнього посла США в Афганістані афганського походження, Спеціальним

представником з примирення в Афганістані дало поштовх цим зусиллям. Протягом майже цілого року Халілзад провів майже безперервну серію зустрічей з офіційними представниками руху “Талібан” в Досі поряд з консультаціями з афганським, пакистанським та іншими регіональними урядами. У березні 2019 року Халілзад оголосив, що було досягнуто домовленості “в проєкті” про гарантії боротьби з тероризмом та виведення американських військ. Він заявив, що після підписання угоди був “Талібан та інші афганці, включаючи уряд, почнуть внутрішньоафганські переговори з політичного врегулювання і всеосяжного припинення вогню.”

Процес, очевидно, завершився у вересні 2019 року, коли президент Трамп скасував переговори після нападу талібів, який вбив американського солдата. Переговори між США і талібами поновилися приблизно через три місяці.[55]

14 лютого 2020 року високопоставлений американський чиновник повідомив, що американські та талібські учасники переговорів досягли “уже конкретної” угоди про зменшення насильства по всій країні, включаючи напади на афганські сили, після чого, якщо американські військові командири оцінять, що відбулося перемир'я, Сполучені Штати та Талібан підпишуть офіційну угоду.

І лише 29 лютого 2020 року США й таліби підписали ту саму мирну угоду під назвою «Угода про мир в Афганістані»,[4] яка передбачає виведення всіх регулярних американських військ та військ НАТО з Афганістану та зобов'язує «Талібан» протидіяти Аль-Каїді в підконтрольних йому районах та вести перемовини з урядом тодішньої Ісламської Республіки Афганістан. Угода була підтримана Китаєм, Пакистаном та Росією й одноголосно схвалена Радою Безпеки ООН.[5][6]

Адміністрація Трампа погодилася на початкове скорочення військовослужбовців з 13,000 до 8,600 до липня 2020 року, з подальшим повним виведенням до 1 травня 2021 року, якщо таліби виконають свої зобов'язання.[7] Проте адміністрація Байдена заявила, що США не почнуть

виводити війська до 1 травня й планують завершити вихід до 11 вересня 2021 року.[8][9] 8 липня 2021 року Джо Байден зазначив, що кінцевим терміном виводу військ є 31 серпня.[10]

4.3. Наслідки виведення американських військ з афганістанського регіону

Рік тому Сполучені Штати розпочали остаточне виведення своїх військ з Афганістану. Останній американський військовий залишив Кабул 30 серпня,[55] що завершило 20-річну безперервну присутність сил США в країні. Це рішення не лише докорінно змінило розклад сил у Центральній Азії але й, за версією аналітиків, стала найбільшою зовнішньополітичною поразкою Джо Байдена від початку президентства. Вже зараз можна стверджувати, що воно істотно вплинуло на США, обваливши рейтинги адміністрації Джо Байдена.

Традиційні противники США отримали докази “немочі” свого ворога. Не виключено, що це стало одним із аргументів для прийняття Владіміром Путіним рішення розпочати повномасштабну війну проти України, посиливши його впевненість в успіху тактики блицкригу.

Рішення президента Джо Байдена про припинення операції в Афганістані сильно сколихнуло і американську, і світову політику. Проте його важко назвати несподіваним, радше перезрілим.

Витрачаючи близько \$300 млн на рік на підтримку кампанії, а загалом – близько \$150 млрд допомоги на відбудову та розвиток демократії, США так і не змогли перетворити Афганістан на “острів стабільності та процвітання”.

З кожним місяцем після офіційної декларації про припинення кампанії зростали потенційні загрози військовому контингенту з посиленням тиску бойовиків Талібану. Занадто дорогою виглядала присутність американців, враховуючи, що першочергова ціль інтервенції полягала в недопущенні використання території Афганістану для підготовки чергових терористичних

атак на США чи інші країни. Однак ціна виведення військових також виявилася дуже високою. Вже на етапі, коли американці лише планували остаточну евакуацію, таліби активно відвойовували міста, регулярна армія Афганістану виявилася вкрай неефективною, ще 13 американських військових було вбито авіаударом Ісламської держави. Ці події вкотре підняли питання доцільності такого тривалого перебування та провалу американської стратегії щодо Афганістану.

Від того часу рівень несхвалення дій чинного президента США постійно перевищує 50%. Жоден американський президент, окрім Трампа, не мав настільки низьких рейтингів за той самий час правління. За рік після тієї події, можна із впевненістю сказати, що вихід США з Афганістану продовжує опосередковано впливати на ставлення американських виборців до Байдена та Демократичної партії. Хоча за низкою опитувань, таких як дослідження FiveThirtyEight/Ipsos,[51] боротьба з тероризмом у світі та участь США у міжнародних конфліктах не є пріоритетними для американців, у суспільстві склався стійкий стереотип про програш американської політики в Афганістані. До певної міри це створило прив'язку до подібних провалів під час В'єтнамської війни, після якої ізоляціоністські настрої американців значно зросли.

Окрім того, Байдену справедливо дорікають, що його команда не провела достатнього розслідування причин провалу афганської політики та невдало проведеної евакуації. Наприклад, збройні сили США та Державний департамент повинні були підготувати так звані публічні аналітичні огляди своєї ролі у виведенні військ. Але досі незрозуміло, чи ці документи будуть оприлюднені.

На початку літа міністр оборони Ллойд Остін вже повернув військовим попередній звіт, оскільки, на його думку, він містив неповну інформацію. Конгрес намагався провести кілька слухань впродовж року для оцінки ситуації. Проте комісія Конгресу, схвалена Байденом для вивчення історії втручання США та виведення військ, ще не почала роботу, оскільки лідер

меншості в Сенаті Мітч Макконнелл не призначив співголова з боку республіканців. І це за рік після закінчення кампанії.[55]

Виглядає так, що аудит кампанії в Афганістані намагаються особливо не виносити на світло, щоб не спричинити значних публічних дискусій, які можуть докластися до зниження і так невисокого рейтингу влади. Для Байдена та Демократичної партії це є загрозовим питанням, особливо напередодні проміжних виборів у США цієї осені, де буде переобиратися вся Палата представників та третина Сенату.[51] За попередніми прогнозами більшість в обох інституціях можуть взяти республіканці.

Занадто багато білих плям в афганській історії, звісно, можуть дати додаткові приводи для критики з боку республіканців напередодні виборів, але, судячи з низької зацікавленості виборців у цій темі, внутрішня політика буде більш зручною мішенню.

Показовим моментом стала реакція американців на вбивство лідера Аль-Каїди Аймана аль-Завахірі. Джо Байден спробував використати цю операцію (лідера терористів було знищено за допомогою безпілотної ЦРУ на початку серпня цього року) як нагоду для демонстрації свого успіху, але це майже не відобразилося на його підтримці. З одного боку, американці більше зосереджені на внутрішніх економічних викликах, з іншого – в суспільній думці зафіксувався сталий негативний стереотип, що афганська політика США повністю провалена. І навіть реальні успіхи у боротьбі з тероризмом вже не здатні змінити цю оцінку.

ВИСНОВКИ

Рішення покінчити із таким терористичним центром, як Афганістан, особливо після великої терористичної атаки на території США, було виправданим та підтриманим світовою коаліцією.

Підписання 29 лютого 2020 року американо-талібської угоди стало знаменним моментом для Афганістану і для американської політики. І всі 4 адміністрації президента від початку інтервенції зробили свій внесок у стабілізації ситуації в регіоні та остаточному припиненні війни.[55]

Угода Талібану та США передбачала внутрішньоафганські домовленості, які майже всі посередники називали необхідними для встановлення міцного миру в регіоні.

Війна з тероризмом в даному вигляді мала згубний вплив на моральну репутацію заходу внаслідок сумнівної тактики, застосованої початку час початку військової інтервенції. Безсумнівно США заплатили високу ціну за свою спробу “назавжди вивести з ладу Бен Ладена та інших лідерів “Аль-Каїди” і їх посібників з “Талібану””.

В самому Афганістані мало що змінилось після виведення військ. Попри домовленості “Талібану” та США, чимало соціальних проблем залишились незмінними. До того ж, в червні Рада Безпеки ООН повідомила, що афганська економіка скоротилася приблизно на 30% -40% з моменту захоплення влади талібами в серпні минулого року.[51]

Оцінка офіційного органу, який контролює зусилля з відновлення, що фінансуються США в Афганістані, дійшла висновку, що, хоча деяка міжнародна допомога продовжує надходити в країну, економічні умови залишаються "важкими". Призупинення більшої частини міжнародної допомоги та заморожування доступу до валютних резервів Афганістану мали серйозні економічні наслідки для країни. А “загальна обстановка в області безпеки стає все більш непередбачуваною”, - заявила ООН в червні,

пославшись на присутність в країні щонайменше дюжини окремих груп бойовиків, які виступають проти руху “Талібан”.[14]

Керівництво держави повинно думати про те, що робити, якщо знову відбудеться масова терористична атака на США із заморського притулку і що робити, вразі, якщо закони та інститути США не будуть структуровані для реагування.

Як показала ситуація: якщо вторгнення виявиться необхідним, не факт, що Сполучені Штати зможуть просто повалити режим-агресора, “зібрати валізи і повернутися додому”.

Викорінення терористичних мереж та інше зменшення проблем, які в першу чергу привели США до вторгнення важливі і на зараз. Але, зазвичай, це не може бути зроблено швидко: можуть знадобитися роки, щоб все виправити.

Крім того, Сполучені Штати не повинні замінювати хаосом навіть такий тиранічний уряд як в Афганістані, адже громадянська війна, злочинність, хвороби, торгівля наркотиками та інші пороки будуть процвітати, і режим-порушника може просто повернутися до влади, як тільки американські війська підуть.

Якщо Сполучені Штати знову вирішать вторгнутися, вони зроблять помилки — часом серйозні. Частково це пояснюється тим, що лідери США, навіть найкращі з них, - люди. Крім того, вимоги до інтелекту для прийняття обґрунтованих рішень високі, але такий інтелект, швидше за все, буде відсутній, і на його розвиток можуть піти роки. Дійсно, якби розвідка про країну, про яку йде мова, була надійною, цілком ймовірно, що катастрофічна терористична атака була б попереджена. І нарешті, багато потенційних притулків терористів знаходяться в країнах з авторитарними урядами або слабкими урядами, і змінити політичну систему, економіку та суспільство важко.

Необхідна постійна оцінка ситуації. Частково проблема Афганістану полягала в тому, що після початкового успіху політика пішла “на автопілоті”, із війною в Іраку в якості одного з відволікаючих чинників, але також і з

недостатньою готовністю оцінити, чи була окупація Афганістану як і раніше необхідна після розгрому "Аль-Каїди". Такий самоаналіз важкий як з бюрократичної, так і з політичної точки зору, але ризик Вічної війни реальний, і ставки залишаються великими.

Варто зазначити, що на момент другої половини 2022 року (рік після виведення військ з Афганістану) уряд США й досі не опублікував звіт щодо результатів військової операції, який несе в собі інформацію, зокрема, про виділення та розподіл грошей на підтримку та стабілізації ситуації в регіоні.

Не підбиті до кінця підсумки 20-річної військової кампанії можуть мати вплив на Україну. Уряд США має чимало протиріч у виділенні коштів та допомоги Україні загалом, опираючись на досвід Афганістану.

Маючи цей детальний аналіз, адміністрація Байдена цілком зможе надати заспокійливі аргументи найбільшим критикам, що у випадку України все враховано. Тим часом червневне опитування Quinipiac University[55] показало відносну паритетність позицій щодо оцінки теперішньої допомоги Україні.

Україні вкрай необхідні додаткові аргументи для просування своєї позиції. Частина аргументів можуть надати успіхи ЗСУ, показуючи, що більше постачання зброї практично створює переломні моменти у війні. Іншу частину повинна надати українська влада, демонструючи прозорість та ефективні механізми планування і контролю над використанням зброї. Та ще одну частину може надати лише твереза оцінка афганської кампанії самими американцями, що дозволить зупиняти будь-які спекуляції та недоречні порівняння ситуації в Афганістані та в Україні.

СПИСОК ОПРАЦЬОВАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

Джерела

1. Генеральна Асамблея, положення в Афганістані: резолюція, прийнята Генеральною Асамблеєю , 11 лютого 2014, A/RES/68/11, [Електронний ресурс]. - Режим доступу <https://www.refworld.org.ru/docid/5321b0d24.html>
2. Резолюція про рішучу підтримку Афганістану 28 листопада 2018 р. Прес-реліз (2018) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://unama.unmissions.org/sites/default/files/geneva_conference_on_afghanistan_-_joint_communique_-_english_0.pdf
3. Резолюція 2274 прийнята Радою Безпеки (про продовження мандата місії ООН зі сприяння Афганістану до 17 березня 2017 р.) (2016), [Електронний ресурс]. - Режим доступу <https://www.refworld.org.ru/docid/573440ca4.html>
4. Угода між США та Афганістаном про стратегічне партнерство (2012) [Електронний ресурс]. - Режим доступу https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/CFC_Afghanistan_Agreements_June2012.pdf
5. Північноатлантичний договір Вашингтон, Федеральний округ Колумбія, 4 квітня 1949 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.nato.int/cps/ru/natohq/official_texts_17120.htm
6. Рада Безпеки, Резолюція 2210 (2015) прийнята Радою Безпеки (про продовження мандата місії Організації Об'єднаних Націй зі сприяння Афганістану (МООНСА) до 17 березня 2016 року), 16 березня 2015, П/Рес/2210 (2015) [Електронний ресурс]. - Режим доступу <https://www.refworld.org.ru/docid/5587d8cf4.html>
8. "Enduring Strategic Partnership Agreement between the Islamic Republic of Afghanistan and the United States of America" // [Електронний ресурс]. - Режим доступу

<https://photos.state.gov/libraries/afghanistan/231771/PDFs/2012-05-01-scan-of-spa-english.pdf>

9. Constitution of the United States [Електронний ресурс]. - Режим доступу https://www.senate.gov/civics/constitution_item/constitution.htm

10. Doha Agreement, US–Taliban deal February, 29, 2020 [Електронний ресурс]. - Режим доступу <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/02/02.29.20-US-Afghanistan-Joint-Declaration.pdf>

11. Islamic Republic of Afghanistan The Constitution of Afghanistan (Ratified) January 26, 2008 [Електронний ресурс]. - Режим доступу <http://www.afghanembassy.com.pl/afg/images/pliki/TheConstitution.pdf>

12. Joint Statement on the Resolute Support Mission in Afghanistan 12 Jul. 2018 // Press Release 2018 [Електронний ресурс]. - Режим доступу https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_156625.htm?

13. Statement by the President on Afghanistan // The White House Office of the Press Secretary. July 06, 2016 [Електронний ресурс]. - Режим доступу <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/07/06/statement-president-afghanistan>

14. Summits / Ministerial Councils, OSCE Chairmanship// Afghanistan and the OSCE [Електронний ресурс]. - Режим доступу <https://www.osce.org/mc/87191>

Література

15. Арунова М.Р. політика США в Афганістані на нинішньому етапі // Сайт Інституту Близького Сходу. 1 листопада 2010. [Електронний ресурс]. - Режим доступу <http://www.iimes.ru/?cat=224>

16. Асатрян Георгій Емінович. Антитерористична політика США в Афганістані на початковому етапі (2001-2005) // період успіху історична та соціально-освітня думка. - 2014. - Випуск 6-1, с.38-40 [Електронний ресурс]. -

Режим доступу <https://cyberleninka.ru/article/n/antiterroristicheskaya-politika-ssha-v-afganistane-na-nachalnom-etape-20012005-perioduspeha>

17. Бартенев В.і. вплив подій 11 вересня 2001 р. на політику США у сфері сприяння міжнародному розвитку //Вісник Московського університету. Серія 25. Міжнародні відносини і світова політика. – 2011. – №. 3.

18. Бойко В.С. науково-аналітичні основи політики США в Афганістані //Близький Схід і сучасність: збірник статей/Ін-т Близького Сходу. – 1996. – №. 24. - С. 46-62. <http://book.iimes.su/?p=2594>

19. Веселовський С. С. Стратегія США в асиметричних конфліктах початку ХХІ століття. Рецензія на книгу АА Сушенцова “малі війни США: політична стратегія США в конфліктах в Афганістані та Іраку в 2000-2010х роках” // Вісник Мінського університету. Серія 25. Міжнародні відносини і світова політика. – 2014. – №. 1. <https://cyberleninka.ru/article/n/strategiya-ssha-v-asimmetrichnyh-konfliktah-nachala-xxi-veka-retsenziya-na-knigu-a-a-sushentsova-malye-voyny-ssha-politicheskaya/viewer>

20. Головін А. А., Панкова К. О., Имкина Е. С. Транстихоокеанское і трансатлантичне партнерство як індикатори світових глобалізаційних процесів //The Genesis of Genius. – 2017. – №. 1. - С. 131-134. https://alley-science.ru/domains_data/files/May_Journal/2_tom_Oblozhka_Titul_May.pdf

21. Зуев О.М. Перспективи розвитку зовнішньої політики США в Афганістані після виведення міжнародного військового контингенту // влада. - 2015. - Випуск 8, С.210-213 [Електронний ресурс]. - Режим доступу <https://cyberleninka.ru/article/n/perspektivy-razvitiya-vneshney-politiki-ssha-v-afganistane-posle-vyvoda-mezhdunarodnogo-voennogo-kontingenta>

22. Карякін В. Ганієв В. політика США на Близькому і Середньому Сході: нові підходи і застарілі проблеми //Центральна Азія і Кавказ. – 2010. – Т. 13. – №. 4.

23. Конаровський м.а. деякі військово-політичні аспекти операції США і НАТО в Афганістані //Актуальні проблеми Європи. – 2013. – №. 3.

<https://cyberleninka.ru/article/n/nekotorye-voenno-politicheskie-aspekty-operatsii-ssha-i-nato-v-afganistane/viewer>

24. Коргун В. США в Афганістані. // Азія та Африка сьогодні. - 2008. - № (611).- С. 40-46. [Електронний ресурс]. - Режим доступу

<https://elibrary.ru/contents.asp?id=33266251&selid=11518648>

25. Коргун В.Г. Обличчя афганського екстремізму. // Інститут Близького Сходу. 2006. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

<http://www.iimes.ru/?p=4827>

26. Коргун В.Г. США в Афганістані: Місія нездійсненна? // Вісник Московського університету. - Серія 25: Міжнародні відносини та світова політика. - 2011. - № 3. - С. 106-134. [Електронний ресурс]. - Режим доступу

<https://elibrary.ru/item.asp?id=17295672>

27. Крохальов Ю. Ю. Проблема курдської державності в міжнародних відносинах кінця ХХ-початку ХХІ в: дис. – 2018.

<http://elar.uspu.ru/bitstream/uspu/9296/2/Krokhalev.pdf> 41.

28. Кузьмін С.С. Інкременталізм-стратегія процесу прийняття політичних рішень, яка передбачає, що прийняті рішення погано узгоджуються з реальною політичною ситуацією. [Електронний ресурс]. -

Режим доступу: https://law-journal.ru/files/pdf/201503/201503_73.pdf

29. Кустарьов А. Структурна геополітична динаміка: Близький Схід //Космополіс. – 2006. – №. 2. - С. 11-25. [Електронний ресурс]. - Режим

доступу: <http://www.intelros.ru/index.php?newsid=332>

30. Лузін П .А. Політика США в Афганістані в контексті трансформації регіональної системи балансу сил // Вісник Пермського університету. - Серія: Історія. - 2015. - Випуск 1 (28), С.259-267 [Електронний

ресурс]. - Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/politika-ssha-v-afganistane-v-kontekste-transformatsii-regionalnoy-sistemy-balansa-sil>

31. Лузін П.А. політика США в Афганістані в контексті трансформації регіональної системи балансу сил // Вісник Пермського

університету. - Серія: Історія. - 2015. - Випуск 1 (28), С. 259-267 [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

https://nbpublish.com/library_read_article.php?id=21080

32. Мачітідзе Г. Г. США-Талібан: порівняльний аналіз етапів переговорів // Порівняльна політика. – 2020. – Т. 11. – №. 1. - С. 65-74. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

https://www.imemo.ru/index.php?page_id=647&module=article&script_download=1&id=10324¶m=https://www.imemo.ru/files/File/magazines/meimo/02_2021/09-MACHITIDZE.pdf

33. Набат Марія Маджитівна. Війна США в Афганістані: справедлива війна? // ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "Центр науково інформаційних технологій "Астеріон". - Суспільство. Середовище. Розвиток (Terra Humana). - 2015. - Випуск 4 (37), С.52-56 [Електронний ресурс]. - Режим доступу <https://cyberleninka.ru/article/n/voyna-ssha-v-afganistane-spravedlivaya-voyna>

34. Никифорова Т.В. Стратегія зовнішньоекономічної політики Росії: Республіка Афганістан // Економічний журнал. – 2010. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwj5pbSvs8_7AhUC_SoKHf5cAJQQFnoECBcQAQ&url=https%3A%2F%2Fcyberleninka.ru%2Farticle%2Fn%2Fk-strategii-vneshneekonomicheskoy-politiki-rossii-respublika-afganistan%2Fpdf&usg=AOvVaw1k_VpbPgTa-0IggTixgv6p

35. Пластун В.М. терроризм исламистов и реакция США. – 2018. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

<https://vestnik.nsu.ru/historyphilology/files/21d64eff0c76e845b1fd17b827081bfa.pdf>

36. Рабуш Т. В. оказание администрацией США косвенной военной поддержки афганским моджахедам в 1980-е годы //Вестник Волгоградского государственного университета. Серия 4: История. Регионоведение. Международные отношения. – 2017. – Т. 22. – №. 1. [Електронний ресурс]. -

Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/okazanie-administratsiey-sshanepryamoy-voennoy-podderzhki-afganskim-modzhahedam-v-1980-e-gody/viewer>

37. Савічева Є.М. До питання про геополітичну ситуацію на Близькому Сході: взаємодія регіональних і глобальних тенденцій // Вісник Російського університету дружби народів. Серія: Міжнародні відносини. – 2014. – №. 3. [Електронний ресурс]. - Режим доступа: <https://journals.rudn.ru/international-relations/article/download/10779/10230>

38. Самуилов С. США и НАТО: противоречия в Афганистане // США и Канада: экономика, политика, культура. - 2005. - № 11 (431). С. 39-54. [Електронний ресурс]. - Режим доступа: <https://elibrary.ru/item.asp?id=9175896>

39. Сафранчук И. А. политика администрации Б. Обамы в Афганистане: планы и результаты // Вестник Академии военных наук. – 2015. – №. 3. - С. 25-29. [Електронний ресурс]. - Режим доступа: <https://www.imemo.ru/publications/periodical/meimo/archive/2017/2-t-61/usa-politics-and-society/alternative-options-of-the-us-policy-in-afghanistan>

40. Сафранчук И. А. военно-политическая ситуация в Афганистане в связи с выводом международных сил содействия безопасности // ежегодник Института международных исследований Московского государственного института международных отношений (университета) Министерства иностранных дел Российской Федерации. 2013. № 2 (4). С. 34-38.; [Електронний ресурс]. - Режим доступа: <https://publications.hse.ru/articles/208254852>

41. Сергеев В.В. США в Афганистане // Міжнародне життя. – 2012. – №. 4. - С. 69-81. [Електронний ресурс]. - Режим доступа: <https://interaffairs.ru/jauthor/material/645>

42. Фролова О. А. "мягкая сила" внешнеполитической деятельности США: институты и механизмы формирования // Вестник Российского университета дружбы народов. - Серия: Политология. – 2013. - (3): 49-54 [Електронний ресурс]. - Режим доступа: <http://journals.rudn.ru/political-science/article/view/8895/8346>

43. Asad A. Z., Harris R. The politics and economics of drug production on the Pakistan-Afghanistan border. – Routledge, 2019. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://scirp.org/reference/referencespapers.aspx?referenceid=2869503>
44. Dobbins J. et al. DDR in Afghanistan: Disarming, Demobilizing, and Reintegrating Afghan Combatants in Accordance with a Peace Agreement. – 2020. <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PE343.html>
45. Eddie J. Girdner. The Greater Middle East Initiative: Regime Change, Neoliberalism and US Global Hegemony. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/44/677/8621.pdf>
46. Fischer H. A guide to US military casualty statistics: operation freedom's sentinel, operation inherent resolve, operation new dawn, operation Iraqi freedom, and operation enduring freedom //Congressional Research Service. – 2015. – Т. 7. – С. 5700. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://sgp.fas.org/crs/natsec/RS22452.pdf>
47. Imran A., Xiaochuan D. The Revenge Game: US Foreign Policy During Afghan-Soviet War and Afghan-Pakistan Falling Into Hell //Asian Social Science. – 2015. – Т. 11. – №. 27. – С. 43. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://pdfs.semanticscholar.org/fbf8/36227b1094a77757cd6aad2e6caa668e31bb.pdf>
48. Mueller K. P. et al. US Strategic Interest in the Middle East and Implications for the Army. – Rand arroyo center Santa Monica ca Santa Monica United States, 2017. – №. PE-265-A (2017). [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PE265.html>
49. Lansford T.A Shades of sovereignty: Explaining political order and disorder in Pakistan's northwest //Studies in Comparative International Development. – 2014 С. 501-522. [Электронный ресурс]. – Режим доступа:

<https://go.gale.com/ps/i.do?id=GALE%7CA407670134&sid=googleScholar&v=2.1&it=r&linkaccess=abs&issn=00393606&p=AONE&sw=w&userGroupName=anon%7E5c832403>

50. Martin M.A Negotiating Tradition, Power and Fragility in Afghanistan: Institutional Innovation and Change in Value Chain Development. – 2013. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: https://www.academia.edu/25356434/Institutional_Innovation_and_Change_in_Value_Chain_Development_Negotiating_Tradition_Power_and_Fragility_in_Afghanistan

51. Katzman K. And Rubin B. R. Afghanistan: What Everyone Needs to Know. – Oxford University Press, 2022. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://whateveryoneneedstoknow.com/view/10.1093/wentk/9780190496630.001.001/isbn-9780190496630>

52. Sergeyev. V. The USA in Afghanistan // International Affairs Digital Archive (DA-IA). - International Affairs. - 2012 . - No. 3. - Vol. 58 [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://dlib.eastview.com/browse/doc/43188395>

53. Thomas C. Afghanistan: Background and US Policy //Congressional Research Service. – 2018. – С. 10. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R45122>

54. Tucker S. C. (ed.). The Encyclopedia of Middle East Wars: The United States in the Persian Gulf, Afghanistan, and Iraq Conflicts [5 volumes]: The United States in the Persian Gulf, Afghanistan, and Iraq Conflicts. – ABC-CLIO, 2010. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://www.scribd.com/document/473450348/Spencer-C-Tucker-The-Encyclopedia-of-Middle-East-Wars-5-volumes-The-United-States-in-the-Persian-Gulf-Afghanistan-and-Iraq-Conflicts-ABC-CLIO>

55. Xenia Dormandy and Michael Keating. The United States and Afghanistan: A Diminishing [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://muse.jhu.edu/article/536776/pdf>

